

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA.

TAGAJÁNLÁSOK

1908-BAN.

KÉZIRAT GYANÁNT

AZ AKADEMIA BELSŐ HASZNÁLATÁRA

BUDAPEST,

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1908.

TAGAJÁNLÁSOK

1908-ban.

AZ I. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA LEVELEZŐ TAGNAK.

I.

PÁPAY JÓZSEF m. tud. akadémiai alkönyvtárnokot, a M. Tud. Akadémia Nyelvtud. Bizottságának segédtagját és a M. Nyelvtud. Társaság jegyzőjét *levelező* tagnak ajánlom. — Pápay József a finn-ugor nyelvtudomány terén már eddig is figyelemre méltó eredményes irodalmi munkásságot fejtett ki, úgy hogy levelező taggá választásával Akadémiánk elismerése nemzeti tudományunk jeles munkását érné. Pápay József rokon nyelveink közül az osztják nyelvnek, szakavatott bűvára, Zichy Jenő gróf harmadik ázsiai utazásának volt a nyelvész-szakértője s ez alkalmammal két éven át tanulmányozta Oroszországban egyrészt rokon nyelveink közül az osztjákot, másrészt a velünk egykor érintkezésben volt török nyelvek közül a csuvast. Mielőtt azonban útra kelt volna, már itthon elkészítette úttervét. Mint a finn-ugor nyelvtudománynyal foglalkozónak, már tanulmányai legelején éreznie kellett, hogy rokon nyelveink közül a legkevesebb pontos, megbízható anyag az osztják nyelvből áll tudománya rendelkezésére. Pedig a magyar nyelvtudományra a vogul mellett az osztják nyelv a legfontosabb, mert legközelebbi rokon nyelv. S hozzá az anyag sincs mind közzétéve, a mit eddig a kutatók összegyűjtöttek. Az úttörő Reguly Antal osztják gyűjtése kiadatlanul, megfejtetlenül hevert az Akadémia könyvtárában, mert nem akadt vállalkozó, ki a helyszínen megtanulja azt az osztják nyelvjárást, a melyet Reguly Antal tanulmányozott, s a melyen gyűjtései fel vannak jegyezve. Pápay József eltökélte magában, hogy egyrészt a Reguly-féle anyag megfejtésének eszközeit megtanulja s majdan ez anyagot a tudománynak hozzáférhetővé teszi, másrészt, hogy újabb, saját helyszíni gyűjtéseivel ismereteinket az osztják szó-

készlet, az osztják nyelvtan terén növeli, gyarapítja. Hogy e maga elé tűzött kettős feladatot mily szépen oldotta meg, mutatja az a vaskos kötet, melynek címe: „Osztják népköltési gyűjtemény“, melyet Akadémiánk tavaly a Marczibányi-mellékjutalommal tüntetett ki, valamint a „Nyelvtudományi Közlemények“ újabb évfolyamaiban (XXXVI—XXXVII.) megindult „Északi osztják nyelvtanulmányok“ cz. nagyobb szabású közlése. S e kettős cél elérése Pápay Józsefnek azért sikerült, mert fáradságot nem kimélve, egészségét kockáztatva, egy teljes esztendő (1898) töltött Obdorszkban és Berjuszovban, tehát azokon a vidékeken, a hol azok az osztjások laknak, kiknek nyelvjárásából valók a Reguly-féle gyűjtések. S ezen tanulmányai keretében adta ki Pápay Reguly térképét, az első tudományos térképet az ázsiai Ural-vidékről. Pápay tudományos utazásainak eredményeit nemrég kezdte közölni, de nyelvészeti cikkeket 1895 óta ír; e közlésekben is rendszeresen halad előre, s remélhetjük, hogy tudományunknak nemsokára osztják nyelvtant, osztják szótárt is fog nyújtani. E nehéz és fárasztó munkásságában legyen kísérője Akadémiánk elismerése: levelező taggá választása, melyet eddigi munkásságával is bőven megérdemelt. Pápay József dolgozatai: 1. Osztják Népköltési Gyűjtemény. Az osztják nép hitvilágára vonatkozó hősi énekek, istenidéző igék. Bevezetésül Reguly emlékezete, hagyatékának földolgozói és az osztják népköltés ismertetése. (Zichy Jenő gróf Harmadik ázsiai utazása V. kötet. Magyarul és németül. Budapest-Leipzig, 1905. 4° LXXXII. 282 l.) — 2. Nyelvészeti tanulmányutam az északi osztjások földjén. Különlenyomat a „Budapesti Szemle“ 345. számából. Budapest, 1905. (8° 1—44 l.). Fölvasta a Magyar Tudományos Akadémia I. osztályának 1905 május 1. és 22-én tartott ülésében. — 3. Reguly Antal emlékezete. Nyelvészeti hagyatékának földolgozása alkalmából. Budapest, 1905. Kiadja a Magyar Nyelvtudományi Társaság. Megjelent a Magyar Nyelv. I. évf. 97—109. és 140—160. l. — 4. Az osztjások földjén. Különlenyomat a „Földrajzi Közlemények“ XXXIV. kötetének 3. és 5. füzetéből, Budapest, 1906 (8° 1—34 l.) — 5. Im Lande der Nord-Ostjaken. Megjelent a Földrajzi Közlemények „Abrégé“ cz. melléklapjában és különlenyomatban is. Budapest, 1906. (1—28 l.) — 6. Reguly Antal urali térképe. Különlenyomat a „Földrajzi Közlemények“ 1906. évf. XXXIV. kötetének 9. füzetéből. Budapest, 1906. (8° 1—22 l.) Ennek rövid német kivonata megjelent az „Abrégé“-ben XXXIV. köt. 168—174. l. — 7. Komló. (Szófejtés műveltségtörténeti alapon.) Magyar Nyelvőr 24. évf. 465. l. — 8. Egy dunántúli nyelvjárásziget. (Kocs község nyelvjárása.) U. o. 25. évf. 207. l. — 9. A jelentésfejlődésnek egy érdekes példája. U. o. 26. évf. 154. l. — 10. Északi osztják nyelvtanulmányok. Első közlemény. Nyelvtudományi Közlemények XXXVI. köt. 345—398. l. Második közle-

mény u. o. XXXVII. köt. 52—79. I. Harmadik közlemény. U. o. 164—195. I. Negyedik közlemény. U. o. 258—275. I. Az ötödik közlemény is sajtó alatt van már. — 11. Szily Kálmán és Gombocz Zoltán társaságában 1907-től fogva szerkeszti a „Magyar Nyelv“ cz. folyóiratot. — 12. Ezeken kívül még kisebb nyelvészeti cikkeket és szövejtéseket írt a Magyar Nyelvőr 24—27. évfolyamába és a Magyar Nyelvbe, ilyenek: Még egyszer *ivad* (24:426.), *superlát* (24:578.) A *lesz* mint időképző (25:513.) A *strike*, *sztrájk* magyarosodása (25:315.) A relativ mondat igemódja (25:570.) A *-be* rag történetéhez (26:36.) *Sió*, *Tokaj*, *Tárkány* (27:366.) *Banyakemencze* (M. Nyelv 3:426.) *Bosztihó*, *bosztohó* (M. Nyelv 4:—), továbbá irodalomtörténeti értekezést és könyvismertetést a Philologiai Közlönybe, tárczacikket (Kőrösi Csoma Sándorról) a Budapesti Hirlapba.

Melich János I. t.

ifj. Szinnyei József r. t.

II.

TOLNAI VILMOS drt, az Erzsébet-iskola tanárát, a M. T. Akadémia nyelvtudományi bizottságának segédtagját és szótári bizottságának helyettes előadóját *levelező* tagnak ajánlom. Tolnai Vilmos több mint másfél évtized óta buzgó művelője a magyar nyelvtudománynak és irodalomtörténetnek. Számos kisebb-nagyobb dolgozatot írt, s ezek közül álljanak itt a következők:

1. *Nyelvészeti dolgozatok*: a) *értekezések és kisebb cikkek*: A mondat meghatározása (M. Nyelvőr XX.). A *-nő*, *-né* használata (u. o. XXI.). Külföldi magyarok. A *szekér* részei (u. o. XXIII.). Székfű. Szólásmagyarázatok. Vándormagyarok. Csúfolódások. Laikus nyelvészkedés. Csiga-csikós. Samu nadrágja. Békasó (u. o. XXV.). Patália. Káposzta. A villámlás rokon szavai (u. o. XXVI.). Cserben hagy. A német-magyar szótárhoz. Fél szem-egyszem. Baraczk, kajszin. Sajka. Esse. Nagypipájú, kevés dohányú. Milling (u. o. XXVII.). Személynevek mint köznevek. A régi magyar jogi nyelvből. Barczafalvi Szabó Dávid szógyártásainak első bírálata. Lappantyú. Bence. Követ fűj. Isten vele. Máza, mázás-szekér; számár. Kasza-tömlőcz. Mondvacsinált. Melák. Herkópáter. Szállók az úrnak (u. o. XXVIII.). Kalmár György nyelvújító törekvései. Kaszapince. Rómába utazik. Melák. Szállók az úrnak. Beythe András följegyzései. Köpönyegforgató (u. o. XXIX.). Éljen! Vivát! A népnyelv idegen szavai. Kikezd. Levéltár. Kezel. Folyókról nevezett kutyák. Egy követ fűjnek. Kölesmadár. Kígyókő, békakő (u. o. XXX.). Philoxenos: Petitio a magyar intelligentiához. Szálló igék: Nyelvben él a nemzet. Meghalt Mátyás király. Herkópáter. Extra Hungariam non est vita. Kenyerének javát megette. Szeget szeggel. A magyar katonai műnyelvről. Nyelvújítási adatok. Szólás-

magyarázatok: Káptalan. Karón varjú. Kötve hiszem. Csalánba nem üt a mennykő. Tanulj tinó. Egy gyékényen árulnak. Kirántották alóla a gyékényt. Újjat húz. Bír. Azsag. Kákompilli. Etelka. Koldus. Forráz. Hazafi. Gömb. Kereskedelmi nyelvünk magyarsága (u. o. XXXI.). Könyörgöm alássan. Sójajok hídjá. Nyelvújítás. Vágány. Kinéz. Nyíl, megnyilaz. Extra Hungariam. Szólásmagyarázatok: szalma, széna. A paprika és a Paprika Jancsi. Adatok az -ít képzőhöz. A sakk és a billiárd műszavai. A „magyar géniusz” történetéhez (u. o. XXXII.). Adámi Mihály magyar nyelvtanáról. Szólásmagyarázatok: A tizenkettedik órában. Kapuzárás előtt. A debreczeni Grammatika és az elvonás. Adatok a nyelvújításhoz. Adatok a *ŕ* hanghoz. Magyaren, Ungarn. Ker, kör, kür, tür. Melák. Tájszókról (u. o. XXXIII.). A magyar katonai műnyelv. Orránál fogva vezet. Viganó. Léptem napja. Mesterházy Péter jegyzőkönyve (u. o. XXXIV.). Egynehány számadat a hangokról és betűkről. Burgundia, Kandia, Tabán, Velence, Bécs, Publikánszín (u. o. XXXV.). Faképnél hagy (Ethnographia VIII.). Fügét mutat (u. o. XV.). Önt, ötlík, ömlík (Nyelvtud. Közlemények XXXV.). Bús és családja. Sütnivaló (Magyar Nyelv I.). Szólásmagyarázatok: Se pénz, se posztó. Holt pontra jut. Hátra van még a fekete leves (u. o. II.). Koholt nyelvmemlékek: A gellei imádságos könyv. I. András-korabeli imádságok. Literáti Nemes Sámuel koholmányai. A túróczi fakönyv. A rohoncei-kódex. Somogyi Antal énekei. A Karacsay-kódex (Tóth Béla: Magyar Ritkaságok című könyvében. 1899.). — b) *önállóan*: Magyarító Szótár. A szükségtelen idegen szavak elkerülésére. A M. T. Akadémia nyelvtudományi bizottságának megbízásából és közreműködésével. Bpest. Hornyánszky Viktor. 1900. — c) *ismertetések és bírálatok* a Magyar Nyelvőrben, Nyelvtudományi Közleményekben, Egyetemes Philológiai Közönyben, Hivatalos Közönyben.

2. *Irodalomtörténeti dolgozatok*: a) *értekezések és kisebb közlemények*: Kleist Senecája Kisfaludy Sándornál (Egy. Phil. Közl. XIV.) Karthago-féle birtokszerzési mondák (u. o.). A kocsi (Tóth Béla: Magyar Ritkaságok cz. könyvében. 1899.).

Megemlítendő még, hogy résztvett több szótári munkálatban és 1898 óta gyűjtője az Akadémia Nagy Szótárának.

Ezen többoldalú és igen érdemes munkássága alapján melegen ajánlom a megválasztásra.

Szinnyei József r. tag.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK.

III.

CSÁSZÁR ELEMÉR főgymnasiumi tanárt az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánlom. Dr. Császár a magyar irodalomtörténetnek egyik legbuzgóbb és leghivatottabb művelője; alapos kutató, kinek dolgozatait helyes ítélet, módszeres földolgozás és vonzó előadás jellemzik. Nagy előnye, hogy képzett classikus-philologus és hogy nemcsak a külföldi irodalmakban, hanem a képzőművészetek történetében is igen jártas. Akadémiánk kiadta tőle Verseghy életrajzát és megválasztotta irodalomtörténeti bizottsága segédtagjává. Mint ilyen máris évek óta nagy buzgósággal részt vett Akadémiánk munkásságában és bizton várható, hogy mint megválasztott tag kiváló szolgálatokat fog tenni úgyis mint az irodalomtörténet-írásnak ezidőszerint egyik legjelesebb munkása, úgyis mint pályaműveink tiszta ítéletű és megbízható bírálója. Nagyon sokat írt, sok kisebb cikket is, melyek legjobb dolgozatai közé tartoznak. A következőkben csak nagyobb könyvei vagy értékezései felsorolására szorítkozom. — A) *Onálló művek*: 1. Firenzei prerafaelisták, Budapest, 1897. — 2. Verseghy Ferencz élete és művei. Budapest, Akadémia. 1903. — 3. A középkori szobrászat és képírás története. Budapest, 1906. (A Beöthy-féle Művészetek Történetének II. kötetében). — 4. Kisfaludy Sándor (Írói életrajz.) Budapest, Franklin. (Sajtó alatt.). — B) *Nagyobb értékezések*: 1. Mikes „Törökországi Leveleinek“ keletkezése. Irodalomtörténeti Közlemények. 1895. 37 l. — 2. Kisfaludy Sándor mint vígjátékíró. U. ott. 1898. 30 l. — 3. Hugó Károly plágiumpöre. Egyet. Phil. Közl. 1899. 15 l. — 4. Horátius és Verseghy. Irod. Közl. 1899. 33 l. — 5. Verseghy és a censored hivatal. Századok. 38 l. — 6. Magyar utópia a XIX. sz. elejéről. Irod. Közl. 1900. 20 l. — 7. A pálos rend föloszlatása. Századok. 1901. 40 l. — 8. Faludi Ferencz költészete. Egyet. Phil. Közl. 1903. 32 l. — 9. A deákiskola. Irod. Közl. 1904. 46 l. — 10. Kazinczy 1814–1815-ben. Egyet. Phil. Közl. 1904. 10 l. — 11. A nyelvújítás 1815-ben. U. ott. 1905. 22 l. — 12. Mikes Kelemen élete. Budapest, 1905. 10 l. — 13. Toldy Ferencz. Egyet. Phil. Közl. 1905. — 14. Ányos Pál élete és költészete. Budapest, 1907. 25 l. — 15. Orszay és a Tiszaszabályozás. Századok. 1908. 40 l. — 16. A német „Liliomfi“. Egyet. Phil. Közl. 1908. 16 l. — C) *Kiadások*: 1. Mikes Kelemen Törökországi Levelei. 1905. — 2. Ányos Pál költeményei. 1907. — 3. Verseghy Ferencz költeményei. Sajtó alatt. — Ezekhez járul számos könyvismertetés és bírálat (Századok, Egyetemes

Philologiai Közlöny, Magyar Könyvszemle stb.), melyek szerzőnek sokoldalú képzettségéről és műveltségéről, valamint helyes ítéletéről tanúskodnak. Az I. osztálynak elsősorban a magyar irodalomtörténet alapos művelőire van sürgős szüksége, egy oldalról folyó régi és tervbe vett új vállalatai számára, más oldalról megbízható, szakképzett aesthetikusokra nagyszámú pályázataihoz, melyek a mostani csekélyszámú bírálókat túlságosan megterhelik. Mind a két szempontból Császár Elemér megválasztása nagyon óhajtható.

Heinrich Gusztáv r. t.

IV.

PEKÁR GYULA író, a Kisfaludy- és Petőfi-társaságok tagját, szépirodalmunk e tevékeny munkását ajánlom a Magyar Tudományos Akadémia *levelező* tagjának az I. osztály B) alosztályába. — A ki a magyar könyvpiacot és napi sajtót figyelemmel kíséri, évek óta minduntalan találkozik Pekár Gyula nevével. Évenként jelenik meg tőle egy-két, néha több kötet is, melyek elbeszélő irodalmunk legjobb termékei közé tartoznak. Vagy regények vagy elbeszélések. Mint tárczaíró, jelenleg a „Pesti Napló”-ban a kedveltek, olvasottak sorában foglal helyet. Kiváló, széleskörű műveltség, komolyság műgonddal párosulva, alapos tanultság és szívós szorgalom jellemzik őt s kiemelik abból a felületes pongyolaságból, mely nálunk itt-ott lábra kapott. Teljes lélekkel és becsvágygyal él az irodalomnak és kizárólagos hivatásának választotta azt. Első munkája 1894-ben jelent meg s azóta 27 kötetet adott ki. Irodalmi működése a következőkép csoportosítható.

1. A modern társadalmi élet rajza. Novellekötetek, melyek közt legnevezetesebbek: „Dodo főhadnagy problémái”, „Az aranykeztűs kisasszony”, „Pasztellek” stb. —
2. Modern regények: „Lavinia”, „Hatalom.” „Livio főhadnagy”. —
3. A multakba való elmélyedés eredményei: „Rokoko idyllek”, „A lilimos asszony” (két kötetes regény a magyar XVIII. század végéről). „Tatárabság” (kétkötetes történeti regény II. Rákóczy György korából. Erdély végveszedelmének rajza igen érdekes és sokoldalú forrástanulmányok alapján készült.) —
4. Korrajzok, tanulmányok, eszthetikai munkák. „Északon és Délen.” (Díszmunka Spanyolországról és Norvégiáról.) „Don Juan” (a Don Juan eszme eredete és fejlődése Spanyolországban és szereplése a többi európai nemzetek gondolatvilágában és irodalmában). „Ferrara, Ravenna, Firenze” (Eszthetikai tanulmányok a renaissance és byzantinismus korából). Ezekon kívül Pekár Gyula teremtette meg az irodalmi és eszthetikai színvonalon működő Uránia-színház műfaját. Hat darabját adták ottan. A drámában is mutat fel sikereket, említést érdemel kiváltképen: „Mátyás és Beatrix” című történeti színműve, mely a Nemzeti

Színházban került előadásra, hol nemsokára „Drághy Éva“ történeti drámáját is elő fogják adni. Ajánlottam, a ki egy ízben országgyűlési képviselő is volt, jelenleg élete delén áll, java erejében van és a budapesti társadalmi és közéletben előkelő, tisztelt állást foglal el. Közéleti szereplése is mindig rokonszenves. Nagy munkabírása és fáradhatlansága az Akadémia bírálatainál fel volna használható.

Berczik Árpád, r. t.

V.

REXA DEZSŐ író és az alsó-kubini Csaplovics-könyvtár könyvtárosát ajánlom *levelező* tagnak a M. T. Akadémia első osztályának szépirodalmi alosztályába. — Rexát különösen mint az irodalomtörténet és műtörténet munkását ajánlom, a ki a szépirodalomban is buzgón és komolyan működik sok ízléssel. Több forrásműve jelent meg, kiadván Döbrentey Gábor Gervay Antal, Malom Lujza, Boccatius irodalmi hagyatékának egy részét az „Irodalomtörténeti Közlemények“-ben. Duchon János irodalmi munkásságáról írt cikket a „Könyvszemlé“-ben. Anthoine de la Sale-t és Joannes Secundust megismertette a „Magyarország“ olvasóival, s ez utóbbi „Basia“ című költeményciklusát fordítja magyarra. Régi emlékkönyvekről írt a „Philologiai Szemlében“. Csaplovics Lőrincz és az általa alapított Csaplovics-könyvtár történetét megírta, mely most jelenik meg a „Múzeumi és Könyvtári Értesítőben“. „Shakespeare Itáliában“ címen írt egy tanulmányt a brit költő olaszföldi darabjairól, mely külön füzetben is megjelent. Foglalkozik a magyar levélírás történetével. E tanulmányának eredménye több cikk, a mely különböző folyóiratokban és lapokban látott napvilágot. A magyar nyomtatványokból csaknem félszáz emléket fedezett fel az 1711 előtti évekből s ezeket ismertette. A „Műcsarnok“ és a „Művészet“ hasábjain a magyar művészettörténetre vonatkozó kutatásai jelentek meg. Az „Építő Ipar“ a magyar építészettörténetre vonatkozó cikket közölt tollából. A „Magyar Iparművészet“-ben Csejthe iparművészeti emlékeit ismertette s gyakrabban írt az iparművészet egyes időszerei kérdéseiről. Foglalkozik a magyarországi várak építésének történetével, mint az építőművészet kérdésével. Megjelent tőle több a magyar művelődéstörténetre vonatkozó cikk az „Etnographia“-ban, a „Numizmatikai Közöny“-ben. Szépirodalmi munkásságának eredményét az alábbiakban sorolom fel. — Regények: Az élet-regény (2 kötet). Ilievics Ilia. Alkony. — Elbeszélések: Katalin, Káthi, Katinka, Kätchen. Az első máglya. Tüzek. — Versek: Versikék. Első és utolsó. — Színművek: Mézes órák (verses vígjáték 1 felv.). A modern ember (bohózat 1 felv.) — Fordítások: a görög anthológiából. Dumas père: Kean. De la Bréte: Rokonok közt. Sudermann több

elbeszélése. — Költemények német, francia, angol költőktől. — Tárczák jelentek meg tőle a legnagyobb részben történelmi vonatkozásúak a fővárosi napilapokban.

Berczik Árpád, r. t.

VI.

SZABOLCSKA MIHÁLY lyrai költőt ajánlom az első osztály széptudományi alosztályában megüresedett *levelező* tagsági helyek egyikére. Szabolcska körülbelül két évtized előtt lépett föl s azóta hat, egy-egy kötetes versgyűjteményt bocsátott közre: *Költemények* (1891.), *Hangulatok* (1894.), *Ujabb versek* (1897.), *Szabad órák* (1900.), *Csendes dalok* (1904.) és *A magam ösvényén* (1908.) A reményeket, melyekkel a magyar kritika fogadta első költeményeit, fényesen beváltotta. A magyar néplélek talajában s az Arany-Petőfi iskola hagyományaiban gyökerezve, eredeti költői szellemet nyilatkoztat meg. A magyar költői felfogás, képzelet és érzés fényét saját egyéniségének vonzó, változatos és meglepő sugártörésében ragyogtatja. Népiessége az igaz és egyszerű érzések mindig új és meglepő, de a mellett igaznak és egyszerűnek maradó kifejezésében határozódik. Szinte jellemző rá nézve ezeknek az érzéseknek nemessége is; modernsége az emberszeretet költői forrásából árad. Sem érzésvilága, sem hangköre nem tág; de a költői adomány ritka ősserejével nemcsak mély, hanem változatos és eleven Lyránk nemzeti jellemét senkisem érezteti ma tisztábban és erősebben, mint ő, motívumainak, képeinek, hangjának népies és mégis újnak tetsző, keresetlen és mégis művészi egyszerűségében. Költeményei egy részével, különösen lyrai genre-képeivel, mindenkorra beiktatta nevét költészetünk történetébe. Mai irodalmunknak Szabolcska első rangú dísz. Tisztelettel ajánlom, hogy közönségünknek, mondhatom: a nemzetnek rá vonatkozólag rég meghozott ítéletét szentesítse választásával a M. Tud. Akadémia is.

Beöthy Zsolt r. t.

VII.

Dr. VÁCZY JÁNOST, a budapesti VII. kerületi áll. főgymn. tanárát, magyar irodalomtörténeti író, tisztelettel ajánlom az I. osztály B) alosztályába *levelező* tagnak. Dr. Váczy, a ki 1859-ben született, jelenleg 49. évében, tehát élete javakorában van; de mint író és kutató már több, mint 25 éves munkásságra mutat vissza. Mint egész ifjú embert méltányolta már Akadémiánk, midőn 1886-ban megbízta őt a Kazinczy Ferencz levelezésének szerkesztésével és kiadásával, mely nagyszabású gyűjteményből eddigelé 17 nagy kötet jelent meg (mintegy öt kötet van még hátra). Mindezekhez a kötetekhez terjedelmes és alapos előszót,

pontos jegyzeteket készített, ellátta őket név- és tárgymutatóval. Ugyancsak azóta a Kazinczy-bizottság jegyzője, tagja az Akadémia irodalomtörténeti bizottságának. Különösen kiemelendőnek tartom Akadémiánkhoz való viszonyából azt, hogy *Berzsenyi Dániel életrajzával* az Akadémia Léway-díját nyerte el 1895-ben. Ezek a munkálatok már magukban véve olyanok, melyek őt levelező tagságra jogosítják. De ezeken kívül is több önálló művet írt és egész sorát írta az irodalomtörténeti értekezéseknek, melyekben úgy önálló kutatásának tudós jeleit, mint a feldolgozásban a gondos stílusnak és írói nemes alkotásra törekvésnek sikeres bizonyítékait nyújtotta. Minden további jellemzés helyett, mert hiszen nem ismeretlenek e művek a szakértők és Akadémiánk előtt, tisztelettel felsorolom munkássága eddigi eredményeit a következőkben: I. *Önálló művek és kiadványok*. 1. Haller János és Hármass Istóriája. Budapest, 1883. — 2. Deák Ferencz levelei, bevezetéssel és jegyzetekkel. Bp., 1889. — 3. Gr. Ráday Gedeon összes munkái. Bp., 1892. (Olcso Könyvtár, 314. sz.). — 4. Berzsenyi Dániel életrajza. A M. Tud. Akadémiától a Léway-díjjal jutalmazott mű. Bp., 1895. — 5. Kazinczy F. Pályám Emlékezete. Bp., 1900. — 6. Berzsenyi Dániel költői és prózai munkái. Bp., 1901. — 7. A magyar nemzeti irodalom története; középiskolák felsőbb osztályai használatára. I—II. köt. Bp., 1902; 2. kiadás u. o. 1904—1906. — 8. Kazinczy F. művei. Magyar Remekírók, VII. köt. — 9. Kazinczy F. Levelezése. I—XVII. köt. (a XVIII. k. sajtó alatt). Bp., 1890—1907. — 10. Kazinczy F. életrajza. A Kisfaludy-társaság megbízásából. (Sajtó alatt.) — II. *Nagyobb tanulmányok*. 1. Vachott Sándor élete és költészete. Figyelő, 1884. évf., 2. f. — 2. Haller János és Hármass Istóriája. Figyelő, 1885. évf., 2. f. — 3. Kölcsey Ferencz, u. o. 1885. évf., 1. f. — 4. A klasszikai iskola triász. Egyet. Phil. Közöny, 1885. évf. V. f. — 5. Tompa M. lyrai allegóriái. Kisfaludy-Társaság Évlapjai, 1886. év, 79—124. l. — 6. Katona József élete és ismeretlen munkái. Figyelő, 1887. évf., 1. f. — 7. Kulcsár István, u. o. 1887. évf. IV. f. — 8. Szemere Miklós költészete. Egyet. Phil. Közöny, 1888. évf. V—VI. f. — 9. A magyar politikai irodalom története; adalékok Ballagi Géza művéhez. Századok, 1888. évf. 9—10. f. — 10. Petőfi S. életrajza németül. Egyet. Phil. Közöny, 1889. évf. 1. f. — 11. Arany János lyrai költészete. Erdélyi Múzeum, 1890. évf. 3. f. — 12. Gr. Ráday Gedeon. Irodalomtörténeti Közlemények, 1891. évf. 1. f. — 13. A mondolat. U. o. 1891. évf. III. f. — 14. Kazinczy megyei tisztsége, u. o. 1893. évf. 1. f. — 15. Az „arkádiai pör”. Irodalomtört. Közl. 1896. évf. II. f. — 16. A magyar irodalom. Osztrák-magyar monarchia írásban és képben magyar részének III. kötetében. 245—338. l. — 17. A Magyar Tud. Akadémia, u. o. 228—244. l. — 18. Az egyeztetők. Képes Irodalomtörténet 698—709. l. — 19. Kazinczy Ferencz, u. o. 751—777. l. —

20. Kazinczy költői iskolája, u. o. 802—812. l. — 21. A klasszikai éposz művelői, u. o. II. köt. 111—128. l. — 22. Toldy Ferencz u. o. 140—149. l. — 23. Báró Wesselényi M. ifjúsága. Erdélyi Múzeum, 1904. évf. I—III. — 24. Deák Ferencz beszédei. Századok, 1904. évf. II. f. — 25. Egy fejezet a magyar nyelvújítás történelméből. Budapesti Szemle, 1904. évf. IV. f. — 26. Báró Eötvös József politikai művei. Századok, 1904. évf., IX. f. — 27. Kazinczy F. erdélyi utazása. Irodalomtörténeti Közlemények, 1905. évf. I. f. — 28. Horváth Endre és a nyelvújítás. Magyar nyelv, 1905. évf. V—VI. f. — 29. A Keszthelyi Helikon. Budapesti Szemle, 1905. évf. IX. f. — 30. Rimay János. Egyet. Phil. Közöny, 1905. évf. IX. f. — 31. Kazinczy Erdélyi Levelei. Budapesti Szemle, 1906. évf. VII. f. — 32. A magyar nyelvújítás a fordulóponton. — Magyar Nyelv, 1907. évf. I—II. f. — 33. Széphalom, (Mutatvány Kazinczy Ferencz életrajzából), Budapesti Szemle, 1907. évf. IX. füzet. — Ezekhez meg kell még emlitenem, hogy 1884 óta állandó munkatársa magyar irodalomtörténeti dolgokban a *Vasárnapi Ujság*-nak, dolgozott a *Fővárosi Lapok*-ba, *Nemzet*-be, *Pesti Napló*-ba, *Magyar Szalon*-ba, *Ország Világ*-ba, hol saját neve alatt, hol névtelenül vagy álnévvel s mindenütt a tudomány hasznos terjesztése érdekében, a *Századok*-ba pedig 1885 óta állandóan írta és írja magyar irodalomtörténeti munkákról körültekintő ismertetéseit és bírálatait. Ez, t. Akadémia, rövidre fogva, az az érdemes és méltánylást minden tekintetben maga után vonó munkásság, melynek nevében Váczy János urat a t. Akadémia jóakaratába, a fentnevezett levelező tagságra, legmelegebben ajánlom.

Ferenczi Zoltán, l. t.

AZ I. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK.

VIII.

SALEMANN KÁROLY valóságos államtanácsost, a szentpétervári Ázsiai Múzeum igazgatóját, az ottani tudományos Akadémia kiváló rendes tagját, az I. osztályba *kültagul* ajánlom. Salemann az *iráni philologia* legkitünőbb művelői közé tartozik. — Munkáinak nagy sora jelent meg e körből négy évtizeden át a szentpétervári Akadémia kiadványai közt. Legutóbb a keleti Turkesztánban felfedezett manichaeus okmányok palaeographiai megfigyeltével és philologiai magyarázatával irányozta a figyelmet mélyreható tanulmányaira. A vezetése alatt álló Ázsiai Múzeum érdekében maga is több ízben sikeres kutató utazásokat tett Középázsiaiba. Az Akadémiák Nemzetközi Szövetségében kezdettől fogva ő a szentpétervári Akadémia egyik képviselője.

Goldziher Ignác, r. t.

A II. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK.

IX.

Dr. MATLEKOVITS SÁNDOR val. bel. tit. tanácsost, a M. Tudományos Akadémia lev. tagját *tiszteleti* tagul ajánlom. Még 1873-ban Keleti Károly ajánlatára a M. T. Akadémia levelező tagjává választotta meg dr. Matlekovits Sándor egyetemi magántanárt, ministeri titkárt. Azóta Matlekovits Sándor ritka szép pályát futott meg. Hét év leforgása alatt államtitkár lett, miután a kormány megbízásából mindig fontos czerepet játszott a börze, vám és kereskedelmi szerződések megkötésénél s e végből számos külföldi tanulmányutat tett. 1885-ben a nagy nemzeti fejlettségünket dokumentáló országos kiállítás elnöke volt s elévülhetlen érdemeit a felség a Szent István-rend középkeresztjével jutalmazta, 1889-ben pedig, mikor megvált államtitkári állásától, a val. bel. titk. tanácsosságot kapta. Államtitkársága ideje alatt a képviselőháznak vám- és kereskedelmi kérdésekben mindig vezérszónoka volt. Jelenleg a főrendiháznak kinevezett tagja. Kiváló képességei a közpályán a legnagyobb kitüntetésekhez szerezte meg részére, pedig a hivatalnok és politikus Matlekovitsnál talán még nagyobb a tudós. Három nyelven, magyar, német és francziául egy egész könyvtárra való szakmunka jelent meg tőle s nevét ismertté tette az egész művelt világban. A külföld egyenesen az ő német nyelvű műveiből ismerte meg a specziális magyar közgazdasági viszonyokat. Az általános nagy kérdések mellett a szaktudományába vágó napi kérdésekkel is foglalkozik, s hirlapi cikkei sokszor nagy fordulatot jelentenek a közgazdasági politikában. Az aktív politikával régebb idő óta nem foglalkozik s épen ezért becsesek az ő véleményei, a melyek mentek minden párttekintetekből. Műveit a tárgy minden ízében való ismerete, nagy európai látkör, eredeti felfogás, tömör, átlátszó előadás és nyelvbeli szépség jellemzik. Matlekovits Sándor megjelent művei: „A magyar örökösödési jog alapelvei, azoknak eredete, jogtörténeti fejlődése és jelen állapota. Pest, 1864.“ — „Magyarország törvényei és országgyűléseinek működése nemzetgazdasági tekintetben, különösen a XVIII. század óta. 1865.“ — „A földbirtok a nemzetgazdaság jelenlegi álláspontja szerint rendezve, tekintettel Magyarország törvényhozására. 1865.“ — „Nemzetgazdaságtan“, melyet mint egyetemi magántanár írt és két kiadást ért el. — „Pénzügytan“. — „Pénzügy és államháztartás. Pest, 1869.“ — „Kereskedelmi szakoktatás 1872.“ (A Magyar Tudományos Akadémia által Dóra-díjjal koszorúzott pályamű.) — „Nemzetgazdaságtan kézikönyve 1872“

— „A kereskedelem története. 1873.“ — „A részvénytársulati ügy törvényhozói szempontból. 1873.“ (Székkfogláló értekezés.) — „A vasúti külömbözeti viteldíjak. 1875.“ (A M. Tud. Akadémia által dícsérettel kitüntetett pályamunka). — „Az Osztrák-Magyar monarchia vámpolitikája 1850-től kezdve napjainkig. 1877.“ — „Báró Willersdorf és a szabad kereskedés meghonosítása az Osztrák-Magyar monarchiában. 1890.“ — „Emlékbeszéd Apáthy István rendes tagról. 1891.“ — „Die Zollpolitik der Österreichischen—Ungarischen Monarchie und des Deutschen Reiches seit 1868 und deren nächste Zukunft. Leipzig 1891.“ — „Magyarország államháztartásának története 1867—1893.“ Budapest, 3. k. 1894. — „A tőzsdeadóról 1895.“ — „Adatok Magyarország államháztartásának történetéhez.“ Budapest, 1894. — „Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves fennállásakor.“ Budapest, 1897. Két kötet. — „Das Königreich Ungarn, volkswirtschaftlich und statistisch dargestellt.“ Leipzig, 1900. Két kötet. — „Die Handelspolitischen Interessen Ungarns“. Herausgegeben vom Verein für Sozialpolitik. Leipzig, 1901. — „La situation de la politique douanière“ (a Revue Économique internationale 1904. szept. füzetében). — „A vámpolitika mai helyzete.“ Budapest, 1905. Pollitzer. A Közg. Társaság kiadása. — „Közös vámterület és a gazdasági elválás Ausztriától.“ Budapest, 1905. — „La nouvelle ère de la politique douanière (a Revue Écon. Int. 1906. auguszt. füz.). — „A vámpolitika új korszaka“ (Közgazdasági Szemle 1906 május és júniusi füzeté.) — „Az autonóm vámtarifa“ (Közp. Szemle 1906 október és nov. füzeté.). — „La régime commerciale de l'Europe et des États Unis d'Amérique (Revue Écon. int. 1907.). — „A kivándorlás“ (Közp. Szemle 1907. szept.). — A felsorolt munkákon kívül számos érdekfeszítő tudományos cikke jelent meg: „Magyarország és Nagyvilág“, „Századok“, „Jogtudományi Közlöny“, „A jog- és államtudományi folyóirat“, „Statisztikai és Nemzetgazdasági Közlemények“, „Budapesti Szemle“, „Pesti Napló“, „Földművelési Érdekeink“, „Nemzetgazdasági Szemle“, „Hon“, „Erdészeti Lapok“, „Országvilág“, „Az Újság“, „Pester Lloyd“ és a „Neue Freie Presse“-ben. — A M. Tud. Akadémia igazi érdemet jutalmaz meg, ha legrégibb levelezőtagját tiszteleti tagjai sorába iktatja, s ezzel kifejezi elismerését egy emberöltő egész Európa által méltányolt tudományos működéséért.

Báró Nyáry Jenő t. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK.

X.

BÖHM KÁROLY I. tagot szerencsém van ügyrendünk értelmében a II. oszt. A) alosztályába *rendes* tagul ajánlani. Böhm Károlyt az Akadémia lev. taggá 1896-ban választotta meg; a mikor már több mint 30 éves intensív és sikerekben gazdag philos. munkásságra tekinthetett vissza. Azóta 12 év mult el és Böhm Károly ezalatt is kizárólag szaktudományának élt és él; és fáradhatatlan szorgalommal megírt legújabbban megjelent munkájával: az Axiológiával újabb, hervadhatatlan érdemeket szerzett a philos. irodalom terén. Elsősorban magamat érzem megtisztelve, hogy Böhm Károlyt *rendes* tagul ajánlhatom.

Pauer Imre, r. t.

UGYANÓT különös tekintettel az értékelmélet körébe vágó kiváló jelentőségű vizsgálódásaira *rendes* tagul ajánlja

Medveczky Frigyes I. t.

XI.

Dr. GAAL JENŐ tagtársunkat, műegyetemi r. ny. tanárt, miniszteri tanácsost, *rendes* tagnak ajánljuk. Ajánlásuk megoklására a következőket emeljük ki. Gaal Jenő úr 1896 óta tagja Akadémiánknak, s valamint már előbb, de azóta különösen buzgó, szélesterjedelmű, alapos tanulmány és vizsgálódásokra mutató és sikeres munkásságot fejt ki, főkép a *közgazdaság* meg az ennek körébe vágó rokon tanszakok terén, nagyszámú becses irodalmi művek közzétételével. Ehhez járul Gaal úr szakadatlan és buzgó tevékenysége Akadémiánk tudományi érdekeinek előmozdítása körül; jelesen: állandó és szorgos részvételével akad. bizottságainkban, az Akadémiát! nyert tudom. irányú megbízásokban, nagyobb irodalmi dolgozatok előállításában stb. Kiválóbb és maradandóbb értékű munkái, a melyekkel hazai tudományos irodalmunkban is jó hírnevet és elismerést szerzett: „Carlyle társadalmi és politikai rendszere” című székfoglaló Értekezése mellett: „Nemzetgazdasági Rendszere” című 1899-ben megjelent kétkötetes munkája; — az 1902-ben közzétett s Akadémiánk nemzetgazdasági bizottságától nyert megbízás folytán kidolgozott „Berzeviczy Gergely élete és művei” cz. terjedelmes monographiája; — a „Gróf Széchenyi István nemzeti politikája” cz. kétkötetes, 1902-ben írott munkája; — a „Társadalmi béke” stb. cz. értekezése (1896-ban); — meg „Arad vármegye stb. közgazda-

sági és közművelődési viszonyait“ behatóan és részletesen ismertető, 1898-ban közzétett monographiája. — Ezekhez járulnak Gaal tagtársunknak még többrendbeli becses „Kamarai Jelentései“ (kamarai titkári korából); egy 1885-ben közzétett s a mezőgazdasági válságot tárgyzó s több nyelvre is lefordított dolgozata; nemkülönben a legutóbbi időben közrebocsátott s különféle közgazdasági, társadalompolitikai stb. kisebb értekezéseit és cikkeit magában foglaló, ezen című munkája: „Magyarország közgazdasági és társadalmi politikája a második ezredév küszöbén“ (két kötet). — E szorosan elméleti és tudományos munkásság mellett: Gaal közel három évtizeden át a gyakorlati közgazdasági és közművelődési téren, nemkülönben a tanári pályán is figyelmet érdemlő és bősikerű tevékenységet fejtett (és fejt) ki és megválasztása esetében Akadémiáknak és különösen osztályunknak előreláthatóan igen buzgó és díszét növesztő tagját képezend. — Ezek alapján Gaal Jenő, második osztálybeli levelező tagot akadémiai *rendes* tagságra melegen ajánljuk.

Kautz Gyula r. t.

Láng Lajos r. t.

LEVELEZŐ TAGNAK.

XII.

Dr. CSARADA JÁNOST, az európai nemzetközi jog és jogbölcselet tádományegyetemi nyilvános *rendes* tanárát a Magyar Tudományos Akadémia *levelező* tagjául ajánlom. Dr. Csarada János jogi tanulmányait a budapesti és bécsi egyetemeken végezte, 1878-ban jogtudori oklevelet nyervén ügyvéd lett. Külföldi tanulmányútjáról visszatérve, 1882-ben a bölcsészeti jogból egyetemi magántanárrá képesítettetett. Majd rendkívüli tanári címet nyert és József Ágost főherczeg ő fenségének különféle jogtudományi tárgyakból előadásokat tartott. Ez idő szerint pedig a M. Tudományos Egyetemen mint a jogbölcselet nyilvános *rendes* tanára működik és a jelen iskolai évre jogkari dékánná is megválasztatott. A II. alapvizsgálati bizottságnak kezdettől fogva tagja volt. Irodalmi működését mint egészen fiatal ember egy kétkötetes regénynyel kezdte, később azonban komolyabb tudományokkal foglalkozott és csakhamar e téren jelentékeny irodalmi tevékenységet fejtett ki. Első tudományos értekezései a „Nemzet“-ben láttak napvilágot. Ezek közül főlegmítendőek: „Oroszország és a nyugateurópai államok érintkezései“ 1884. — „Egy kis diplomatiái etiquette, történeti visszapillantás a követek rangviszonyaira“ 1885. — „Az európai nemzetközi jog Chinában“ 1886. — „Az állandó diplomatia fejlődése Európában“ 1887. — „A tengeri zsákmányjog elvei a háborúban, tekintettel a semleges hajózásra

és kapcsolatban a kalózkodás kérdésével, történeti és elméleti szempontból“ Bpest 1882. Ezt a művet Thallóczy Lajos ismertette meg a Nemzetgazdasági Szemlében. — „A követek menedékjogáról“. Pápa, 1883. — „A nemzetközi jog történeti fejlődésének vázlata a westfáliai békétől napjainkig“. — Majd több érdekesítő tudományos értekezés jelenvén meg tőle, 1901-ben megírta a 650 oldalból álló nagyobb művét: „A tételes nemzetközi jog rendszere“, mely doktori szigorlatoknál tankönyvül szolgál. — Előadottak után dr. Csarada Jánost a most bekövetkezendő akadémiai választások alkalmából tisztelt tagtársaimnak levelezőtáglul legmelegebben ajánlom.

Br. Nyáry Jenő, t. t.

XIII.

FINKEY FERENCZ egyetemi magántanárt, a sárospataki jogakadémián a büntetőjog és büntető perjog, valamint a jog- és állambölelelet ny. r. tanárát a II. osztály A) osztályába ajánljuk levelező tagnak. — Dr. Finkey Ferencz 15 év óta jogtanár és melléktárgyainak tanítása mellett munkaerejének legjavát a büntető jog és büntető perjog irodalmának szentelte. — Önállóan megjelent nagyobb munkái a következők: 1. *A magyar büntetőjog tankönyve.* Budapest, 1902. (Politzer czég.) 752 lap., II. átdolgozott és bővített kiadása. Bp. 1905. 899 l. — 2. *A magyar büntető eljárás tankönyve.* Budapest, 1899. (Politzer.) 511 l., II. átdolgozott kiadása. Bp. 1903. 584 l., III. kiadása. Bp. 1908. 640 l. — 3. *A börtönügy jelen állapota és reformkérdései.* Budapest, 1904. (Jogi Értekezések 11. füzet) 240 l. — 4. *Az egység és többség tana a büntetőjogban.* Sárospatak (1895. 208 l. — 5. *A szándék fogalma és ismérvei a büntetőjogban.* Budapest, 1899. 164 l. — 6. *A motívumok tana a büntetőjogban.* Budapest, 1903. 101 l. (Jogászegyleti Ért. 222. sz.). — 7. *A büntető jog alapja.* Sárospatak, 1896. 34 l. — 8. *Szabadságbüntetéseink reformjához.* Budapest, 1900. 48 l. — 9. *Az esküdtszék az új magyar bünvádi eljárásban.* Budapest, 1899. 49 l. (Jogászegyl. Ért. 166. sz.) — 10. *Az új magyar esküdtszék.* Sátor-alja-Ujhely, 1900. 77 l. — 11. *Büntetési rendszerünk egyszerűsítéséhez.* Budapest, 1904. 73 l. — 12. *A csavargás és koldulás szabályozása kriminálpolitikai szempontból.* Budapest, 1905. 44 l. — 13. *Bűnügyi esetek, vitatkozási tételek és feladatok.* Budapest, 1900. 52 l. — 14. *Ujabb bűnügyi esetek büntetőjogi praktikumok részére.* Budapest, 1906. 40 l. — 15. *A tételes jog alapelvei és vezéreszméi.* I. kötet. (Sajtó alatt). — 16. Ezenfelül a hazai szaklapokban, valamint a Magyar Jogi Lexikonban mintegy százhuszonöt (125) kisebb-nagyobb tanulmányt, értekezést, cikket, ítéletbírálatot és könyvbírálatot tett közzé. — E terjedelmes, komoly és szakadatlan jogirodalmi munkásságával, évek hosszú sora óta bebizonyította, hogy az

anyagi és alaki büntetőjognak minden részletével úgy a tételes jog szempontjából, mint az új és a közvetítő irányok tanaival behatóan foglalkozott. A büntetőjog és büntető perjog dogmatikájának rendszeres feldolgozása mellett a büntető politikai, a kriminológiai és a bűnügyi aetiológiai irányokat is művelte. Ez idő szerint Finkey az egyetlen az élő magyar büntetőjogászok közt, a ki az anyagi és alaki büntetőjog egész rendszerét, valamint a börtönügyet és a büntetési rendszert önálló nagyobb munkákban kimerítően feldolgozta. Terjedelmes tankönyvei közül az anyagi büntetőjogi két, a büntető perjogi már három kiadást ért és mindkettő ebben a szakmában igen becses és igen használt tankönyvünk és ezek a szigorú tudományos mérték szerint mérve is alapos, lelkiismeretes, több tekintetben önálló ítélőtehetségre valló dolgozatok. Különösen ki kell emelnünk azokat a tudomány színvonalán álló monographiákat, melyekben Finkey évek hosszú során át a büntetőjognak számos fejezetét tette tüzetes vizsgálat tárgyává. Ezek bizonyítják, hogy Finkey bűvárkodásának tárgyaiul előszeretettel választotta ki a legnehezebb és ez idő szerint legvitásabb kérdéseket, a minők az egység és többség (bűnhalmazat), továbbá a szándék, végre a motivumok tana. Dolgozatai bizonyítják, hogy ítélőképessége és alapossága hivatottá is tették őt a választott nehéz problémákkal való eredményes munkára. Szakadatlan, becses munkásságával kiérdemelte Finkey a magyar igazságügyi kormány többrendbeli hivatalos megbízását is. Ezek alapján már 1896-ban véleményt adott az esküdtbíróságok szervezéséről szóló és a bűnvádi perrendtartást életbe léptető törvényjavaslatról; 1900-ban és 1903-ban két terjedelmes munkálatot dolgozott ki a büntetőtörvénykönyvek módosítása és kiegészítése tárgyában; 1907-ben törvénytervezetet készített a koldulás és csavargás szabályozásáról; ez idő szerint pedig a büntető törvénykönyvek különös részének revíziójával foglalkozik. Egész eddigi működése bizonyítja Finkeynek komoly, bűvárkodó munkásságát, igaz tudományszeretét, fáradhatatlan szorgalmát és azt a lelkesedést, a melylyel szakmáját folytonos kितartással műveli. Tudományos egyénisége teljes biztosítékot nyújt a felől, hogy ha a Tekintetes Akadémia őt eddigi érdemeinek méltó elismeréséül tagjai sorába felveszi, ez a kitüntetés a munkaerejének teljében levő tudóst bizonyára csak arra fogja buzdítani, hogy még évtizedeken át lankadatlanul dolgozzék. Mindezek alapján és tekintettel arra, hogy bold. dr. Fayer László társunknak 1906 novemberben bekövetkezett elhunytával a büntetőjoggal kiváló eredménnyel foglalkozó egyik tagtársunk kidőlt sorainkból: dr. Finkey Ferencnek megválasztatását *a legmelegebben ajánljuk.*

Dr. Wlassics Gyula, r. és ig. t.

Dr. Balogh Jenő l. t.

XIV.

Dr. PLATZ BONIFÁCZ nyug. kir. tankerületi főigazgatót levelező tagnak ajánlom. — Az ethnographia és ethnologia a tudománynak az az ága, mely reánk magyarokra azt hiszem különös fontosságú, mely azonban, a mióta Akadémiánk nagy tudományú tagja, Hunfalvy Pál örökre elhallgatott, nem részesül nálunk fontosságának megfelelő terjedelmű művelésben. Ennélfogva, alázatos véleményem szerint, Akadémiánk feladata, a maga részéről a bűvákat részint ethnografikus vizsgálatok felé terelni, részint az ilyenekkel szakavatottan foglalkozók munkálatait erkölcsi elismerésével jutalmazva, őket további munkásságra ösztönözni. Platz Bonifáczt több oldalú tudományos irodalmi tevékenysége közben életét különösen az ethnografiának szentelte és ennek mezején, hogy Vámbéry Árminnak hozzám intézett levelében foglalt szavait idézzem „oly hasznos tevékenységet fejtett ki, mely a művelt külföld figyelmét — Peschel, Ranke, Lubbock korszakában — magára vonta és a mely által tudós hazánkfia a szakbeli kitünőségek sorába lépett“. Csakugyan politikai tanulmányaimnál Peschel, Ranke, Müller, Lubbock mellett Platz Bonifácznak összefoglaló, nagy ethnografiai munkáiban mindig sok okulást találtam és ez szerzőjük irányában nemcsak hálaérzetet, de jeles tehetségei irányában bennem tudományos nagybecsülést keltett. E nagybecsülést az akadémiai tagságra ajánlással kifejezni eddigelé csak az tartott vissza, hogy az ethnographia, bár szakom segédtudománya, ennek szorosabb körén kívül esik. Midőn azonban Platz Bonifáczt tudományos jelentőségéről alkotott véleményemben a hivatott szakember, Vámbéry Ármin, a nélkül hogy vele Platzról szoltam, róla véleményt kértem volna, teljesen megerősített, névszerint egyenesen fölhítt, járjak közbe, hogy osztályunk adja meg Platz Bonifácznak az akadémiai tagság által a megérdemelt elismerést, s ajánljam én a tagságra, mivel ő a saját osztályában, az I-ben erre nem jogosult, a mennyiben az ethnographia oda nem, de igenis a II. osztályba tartozik, örömmel ragadom meg az alkalmat Platz Bonifáczt ajánlására. Első nagy munkája: „Az ember eredete, faji egysége és kora.“ II. kiadás 1905. 361. Lexicon octav lap, a geologiai, természetrajzi, anthropologiai, prehistorikus, ethnografikus adatoknak oly gazdag tárháza és oly gondos synthetikus értékelése, a minő ritka bűvárnál található. E munka jelességének, követett módszere és eredményei helyességének egyik bizonyítéka a fogadtatás, melyben a német közönség részesítette. Németre fordítva három kiadást ért s németből lengyel nyelvre is átültettetett. E művével elért siker buzdította Platz Bonifáczt a világ összes népeinek rajzát felölelő, öt kötetes, nagy munkája megírására, melyet, miután nagy méretei és költ-

séges ábrái miatt itthonn kiadóra nem talált, első munkájának német kiadója karolt föl s tett közzé német nyelven, „Die Völker der Erde” cím alatt, 5 kötetben, Lexicon oktav formában, úgy mint: 1. Asien 892. l. 2. Australien 464. l. 3. Afrika 563. l. 4. Amerika 550. l. 5. Europa 687. l. — E két főmunkáján kívül számos kisebb föld- és néprajzi dolgozat, bíráló tanúskodik Platz Bonifácznak széleskörű s alapos tudományáról, a kit ez alapon melegen ajánlok megválasztásra.

Dr. Concha Győző, r. t.

XV.

Dr. POLNER ÖDÖN kir. táblai bírót, címz. egyetemi rendkívüli tanárt *levelező* tagnak ajánlom.

Közjogi tudományunknak gondos, termékeny, eredeti művelőjére bátorkodom a t. Akadémia figyelmét irányozni.

Dr. Polner Ödön, hogy e szaknak medrét mélyíthesse, monographikus irányban folytatja munkásságát s lankadatlan buzgalommal tárgyának legkeményebb rétegeire veti magát.

A mi dr. Polner Ödön munkásságát különösen becsessé és eredetivé teszi, az a jogtörténelmi és szoros jogdogmatikai irányok egyesítése, a hazai intézményeknek az alaposan ismert külföldi joggal összevetése, főképen azonban a törekvés, a közjogi elméletet, a közjogi magyarázatot megtisztítani a politikai opportunitásnak és ethikai köteleességszerűségnek az életben nagyon is ható s a közjoggal összeoldvadó tényezőitől, hogy ekként világossá váljon, minek van az államban szoros jogi ereje, mi az időleges helyzetnek parancsoló kívánalma, mi az erkölcsnek legmagasabb követelménye. Polner e törekvését siker is koronázta. Nincs írónk, a ki a legtisztább jogban, a magánjogban kialakult jogi kategóriákkal a közjog bonyodalmaiba úgy bevilágított volna, mint ő.

Már első munkája, melylyel 16 éve az irodalom terén megjelent (Magyarország és Ausztria közjogi viszonya történeti kifejlődésében és jelen alakjában. Budapest, 1891. 219 lap) előbbre vitte közjogi tudományunkat, fölhasználva az európai közjogi tudomány fejlődését a tárgyalt viszony megvilágítására, új szempontok szerint méltatva az 1526 után keletkezett közös intézményeket.

Szoros jogi módszerének, jogi elemző képességének kiváló terméke a Jogi Szemlében, de külön is megjelent munkája: A végrehajtó hatalom a magyar alkotmányban. 1893. Budapest. 94 l.

A választói jog mivolta. Budapest, 1901. 52 l. — Tanulmányok a magyar parlamenti jog köréből. Budapest, 1902. 123 l. — A *pragmatica sanctio* és a házi törvények Budapest, 1902. 54 l. — című monographiákban következetesen és új eredményekre jutva folytatta módszerét, sohasem mellőzve a jogtörténelmi tényeket, őket azonban nem okozati fejlődésükben, hanem a jogi dogma-

tika vegyi elemzésének eszközeként használva. E vegyi elemzéssel azt hisszük, sikerült Polnernek a magyar közjog egyik újabban ismét fölkapott kategóriáját, az úgynevezett államalkotó szerződések a magyar közjog világából kivégezni, azok összeférhetetlenségét közjogunk elméleti alapjával, a szent korona jogával kimutatni. Polnernek e jog- és irodalomtörténetileg, valamint dogmatikailag nagybecsű jogi elemzése az Athenaeum 1902-i folyamában (213—226, 344—360, 477—491 l.) jelent meg.

Nem terjeszkedem ki tovább Polner Ödönnek számos kisebb irod. munkájára, ki kell azonban emelnem, hogy az egyetemen 1895 óta mint magántanár, 1905 óta mint címzetes rendkívüli tanár működik, továbbá, hogy az igazságügyminisiteriumban mint szolgálatra beosztott kir. táblai bíró a közjogi és nemzetközi jogi osztályban mily fontos állást tölt be. Megválasztását a legmelegebben ajánlom a t. Akadémiának.

Concha Győző, r. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK.

XVI.

BÉKEFI REMIG I. tagot *rendes* tagnak van szerencsénk ajánlani. Békefi Remig, kit a Magyar Tud. Akadémia 1896-ban választott meg levelező tagjául, a lefolyt tizenkét év alatt kifejtett tudományos működésével igazolta a feléje irányult bizalmat. Történetírói tevékenysége a magyar művelődéstörténelemnek eléggé töretlen mezején folyik. *Kutató és feldolgozó* egy személyben. Itthon és a külföldön immár egy negyedszázad óta széleskörű levéltári tanulmányokat végez, hogy a tárgyára vonatkozó anyagot minél nagyobb területről gyűjthesse össze. Ez a fáradhatatlan munkálkodás termette meg azokat az értékes oklevéltárakat, melyeket nagyobb műveihez csatolt, érvényesítvén bennök az oklevélközlés legszigorúbb követelményeit is. A történeti anyag feldolgozásában Békefi eddig a művelődéstörténelemnek különösen két tárgykörét, a *kereszténység* és a *közsoktatás történetét* kereste fel. Az *első csoportba* tartoznak: 1. A *pásztói apátság története* 1190—1814. I—III. köt. Budapest, 1898. 8°. IX. + 778 l. — 1902. 8°. VIII. + 620 l. — 1902. 8°. 512 l. Ez a mű folytatása a szerző által „A zirczi, pilisi, pásztói és szent-gotthárdi ciszterci apátságok története” címmel megindított nagyszabású vállalatnak, melylyel a szerzetesrendek történetének a mai követelmények szerinti megírása megkezdődött. Ebben a három kötetben Békefi az apátság külső történetén kívül megírja a gazdaság és az egri gimnázium történetét, a Pásztóiak, Hasznosiak és Tariak genealogiáját, szakszerű-

leg ismerteti a művészeti emlékeket, és mindezekhez csatolja külön oklevéltárban az általa összehordott okleveleket. — 2. *A Balaton környékének egyházai és várai a középkorban.* Budapest, 1907. Nagy 8°. 376 l. és 1 térkép. (A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei. III. k. I. rész, III. szakasz. Megjelent különlenyomatban is.) Békefi ezt a munkát a kiadott forrásművek, kútfők és kiadatlan oklevelek alapján építette föl, szigorúan tudományos módszerrel. Megismerjük belőle a Balaton környékén a középkorban keletkezett egyházak és várak történetét, művésztörténeti emlékeit, pontos leírásban és igen sikerült képek útján. — 3. *A magyarországi káptalanok megalakulása és Szent-Chrodegang regulája* (Katholikus Szemle XV. köt. 1901. 4—25., 97—112. és 204—213. l.) a káptalanok keletkezését, szervezetének fejlődését és teljes kialakulását tárja föl, önálló felfogással. — A második csoportba a következők tartoznak: 4. *A ciszterciek középkori iskolázása Párisban.* (Akadémiai székfoglaló értekezés. Budapest, 1896. 1—87. l.) Ebben a ciszterci rend párisi kollegiumának, a Bernardinumnak működését és a párisi egyetemhez való viszonyát rajzolja meg. — 5. *Székesegyházi iskoláink szervezete az Anjou-korban.* (Századok 1897. 125—136., 210—220., 298—308. l.) E művében a középkori papnevelés rendszerét teljesen új kutatások alapján állítja elő. — 6. *Oláh Miklós nagyszombati iskolájának szervezete* (Századok 1897. 881—902.) a humanizmusnak az iskolai életre gyakorolt befolyását és az újkori papnevelés kezdő jelenségeit tárja fel. — 7. *A sárospataki ev. ref. főiskola 1621-iki törvényei* (Akad. Értek. 1899. 1—79. l.) a protestáns iskolázás ősi forrásait, kapcsolatait, tartalmát és művelődéstörténeti jelentőségét tartalmazza, a törvény szövegének pontos közlésével. — 8. *A debreczeni ev. ref. főiskola XVII. és XVIII. századi törvényei* (Budapest, 1899. 1—177. l.) e főiskola régi törvényei forrásának kiderítésével, a sárospataki iskolai szervezethez való viszonyával, és Debreczen közoktatásügyi központiségének kifejlődésével foglalkoznak és a törvények kritikai szövegét tartalmazzák. — 9. *A marosvásárhelyi ev. ref. iskola XVII. századi törvényei* (Akad. Értek. 1900. 1—43.) cz. a. e törvények szövegének és tartalmi méltatásának közlésén kívül főleg a rokonsági kapcsolat megállapításával foglalkozik. — 10. *Az oktatásügy állapota Magyarországon 1000—1867.* (Czobor-Szalay: Magyarország történeti emlékei az ezredéves kiállításon. I. köt. 78—82., II. köt. 247—253., 333—343. l.) A magyarországi közoktatásnak összefoglaló, tudományos értékű története. — 11. *A népoktatás története Magyarországon 1540-ig.* (Budapest, 1906. 8°. XXXVII. + 558. l.) E munkát az Akadémia az Oltványi-jutalommal tüntette ki. E mű széleskörű levéltári buvárlaton alapszik s nemzetünk középkori művelődésének épen ama terét világítja meg, a hova az eddigi történelmi vizsgálódás nem igen hatott el.

— 12. *A bolognai jogi egyetem XIV. és XV. századi statutumai* (Akad. Értekezés. 1901. 1—88. l.) cz. a. a pozsonyi káptalan kéziratai között levő és magyar ember rektorsága idején készült egyetemi szabályzatot ismerteti, eredet, tartalom és jelentőség tekintetében. — 13. *A katolikus papképzés Magyarországon.* (Magyar Paedagogia. 1897. 125—136., 210—220., 298—308. l.) A papnevelés történeti fejlődésén kívül a budapesti tudományegyetem hittudományi tanrendszerét tárgyalja és ennek átalakítására irányeszmeket jelöl meg. — 14. *A középiskolai tanárképzés* (Magyar Paedagogia. 1904. 5—17. l.) az elméleti és gyakorlati tanárképzés mibenlétét, hiányait és átalakításának módját fejtegeti. — A kereszténység és a közoktatás történetén kívül Békefi a művelődéstörténelem más tárgykörével is foglalkozott. E körbe tartoznak: 15. *III. Béla és a magyar nemzet művelődése* (Forster Gyula : III. Béla magyar király emlékezete. 114—144. l.) cz. értekezése, mely a III. Béla kori szellemi és anyagi művelődésről szól. — 16. *A rabszolgaság Magyarországon az Árpádok alatt.* (Akad. Értekezés. 1901. 1—40. l.) A középkori magyar társadalom szolgálóosztályának helyzetét világítja meg, jogi, anyagi és társadalmi szempontból. — 17. *Szent István király Intelmei.* (Századok 1901., 922—990.) Rendkívüli becsű kútfői tanulmány, mely kiterjed az Intelmek forrásainak, hitelességének, jogi természetének és szerzőjének megállapítására. — Több jeles emlékbeszédet is tartott. Ezek sora a következő: *Inczédy Dénes Emlékezete.* (A Magyar Paedagogiai Társaság 1901 január 19-iki nagygyűlésén. Magyar Paedagogia 1901. 65—86. l.) — *Kerékgyártó Alajos Árpád Emlékezete.* Budapest, 1904. 1—23. l. (A Magyar Tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott Emlékbeszédek. XII. köt. 3. sz.) — *Pauler Gyula Emlékezete.* Bueapest, 1904. 1—32. l. (A Szent István-társulat tudom. és irodalmi osztályának felolvasásai. 50. sz.) — *Czobor Béla Emlékezete.* Budapest, 1905. 1—34. l. (A Magyar Tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott Emlékbeszédek. XII. köt. 10. sz.) — *Mátyás Flórián Emlékezete.* Budapest, 1906. 1—22. l. (A Magyar Tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott Emlékbeszédek. XIII. köt. 1. sz.) — *Emlékbeszéd a budapesti magyar kir. tudományegyetem Rákóczi-ünnepélyén,* 1906. évi október hó 29-én. Budapest, 1907. 4°. 1—12. l. — Ezenkívül mint bíráló is részt vett Akademiánk feladatainak megoldásában. A Bézsán-(1899) és Gorovepályázaton (1908) kívül immár két ízben (1902 és 1908) előadója a Semsey-pályázatra kiküldött bíráló-bizottságnak. Végül több történeti tárgyú *tárczát* is írt, melyek tudományos vizsgálódásának eredményeit közlik a művelt közönséggel. Ilyenek: *A nyolczszázéves cziszterci Rend.* (Budapesti Hírlap 1898. 116. sz. ápr. 27.) — *III. Béla és a cziszterci rend.* (U. o. 1898. okt. 19. 289. sz.) — *Szent Bernát.* (U. o. 1899. aug. 17. 227. sz.) — *A magyar egyetemek.* (U. o. 1900. máj. 12. 129. sz.) — *Zircz.* (U. o. 1901. szept. 3. 242. sz.) — Nem

említve azt a tizenhatsz kisebb dolgozatot, melyekről a Magy. Tud. Akadémia Almanachja 1897-től kezdve évenként beszámol, figyelmet érdemel még a *könyvbírálatok* hosszú sora is, melyet Békefi az Archaeologiai Értesítőben, a Századokban és a Katholikus Szemlében közölt. Békefi e tudományos és irodalmi működésének vizsgálata világosan mutatja, hogy következetes történetírói egyéniséggel van dolgunk, a ki nagy tudományos feladatokat tűzött maga elé, s azokat szakadatlan buvárlataival, rendszeres munkálkodással, s tartalom, feldolgozás és stylus szempontjából egyaránt értékes művekkel és dolgozatokkal igyekszik megoldani. Legyen szabad végül fölemlítenünk Békefinak egyetemi tanári állásában a történettudomány fejlesztése körül hasonló következetességgel és fáradhatatlan munkássággal teljesített nagy szolgálatait. Ha a természettudósok méltán hivatkoznak laboratóriumaikban ifjú kutatók által az ő vezetésük alatt végzett tudományos becsü munkálatokra: ezúttal Békefi is jogosan mutathat rá arra a mintegy negyedszáz vékonyabb vagy testesebb füzetre, melyeket jelesebb tanítványai az ő vezetésével írtak, s a „Művelődéstörténelmi Értekezések“ sorozatában 1901 óta kiadtak. Ezek a különösen didaktikai szempontból értékes, de tudományos tekintetben is használható dolgozatok és összeállítások egyaránt tanuskodnak a vezető tanár egyszerűségéről, melylyel a középiskolai történettanárok képzettségét fokozni s új történetírói nemzedéket nevelni törekszik, valamint ez irányú úttörő tevékenységének kiváló sikeréről is. Mindezekkel Békefi Remig véleményünk szerint teljesen rászolgált a Tek. Akadémiának arra a bizalmára, hogy őt rendes tagjai sorába igtassa.

Csánki Dezső r. t.

Tagányi Károly l. t.

XVII.

MÁRKI SÁNDOR lev. tagot, a kolozsvári egyetem ny. r. tanárát a M. Tud. Akadémia II. osztály B. alosztályába *rendes* tagnak ajánlom. 16 éve már, hogy Márki Sándort a M. T. Akadémia levelező tagjainak sorába iktatta. E 16 év alatt ő mint egyetemi tanár önfeláldozó, lelkes működést fejtett ki. A körülötte seregülő, buzgó, a történettudomány mai színvonalán álló, de azért hazafias tanítványok ennek legszebb, legjobb bizonyítékai. Ritka történettudósaink közül, a kinek annyiszor lett volna alkalma a magyar nemzet történetének tanulságait, lélekemelő mozzanatait ünnepies beszédekben egy nagymultú és nagyhivatású város, sőt az egész ország színe elé tárnia, mint Márkinak, de kevés lett volna olyan is, a ki e nemzetnevelő hivatást oly nemesen, oly magas szempontokból kiindulva s oly széles ismeretkörrel tudta volna teljesíteni, mint ő. Már ezek is bőven igazolták a M. T. Akadémiának

benne helyezett reményét! De szoros értelemben vett tudományos működése sem szünetelt megválasztása óta, hanem mindinkább nagyobb mederben haladt tova. Megválasztása után 3 évre jelent meg tőle Arad vármegye történetének II-ik kötete s ez nemcsak roppant terjedelmes mű (911 l.), hanem bámulatos szorgalommal egybegyűjtött ismeretlen új adatainál és előadásánál fogva is megérdemli a dicséretet. — Az ezredévi nagy „A Magyar Nemzet Története“-nek írásakor Márki Sándor vállalta magára azt a nehéz feladatot, hogy az 1848–49-iki szabadságharcz történetét megírja s ő ezt igazán kitűnően, a roppantúl felhalmozódott adatok teljes ismeretével végezte el. — Hogy nagy nemzeti fejedelmünk, II. Rákóczi Ferencz életének megírásával a Magyar Történelmi Társulat őt bízta meg, ismeretes s az e műből már megjelent részlet (Századok, 1907. 385–99) a legszebb reményekre jogosít. Hazafias és tudományos érdemei valóban méltóvá teszik tehát Márki Sándort, hogy a rendes tagok sorába jusson s meggyőződésem, hogy ő mint rendes tag is a M. Tud. Akadémiának csak tiszteletet, becsületet fog szerezni.

Karácsonyi János r. t.

XVIII.

Dr. SZENTKLÁRAY JENŐ csanádi apát-kanonokot, képesített egyet. m. tanárt, ki már 26 év óta kiválóan munkás levelező tagja az Akadémiának, *rendes tagnak* bátorkodom ajánlani. — Szentkláray Jenő évtizedek óta vezető szerepet játszik Dél-magyarország kulturális életében. Lehet mondani, hogy közművelődési és irodalmi téren körülötte csoportosul a délvidék magyar intelligentiája. Egyik alapítója és első titkára volt a „Délmagyarországi történelmi és régiségtudományi muzeum-társulatnak“ ő alapította Temesvárt 1903-ban a délvidéki írók „Arany János társaságát“, melynek azóta fáradhatatlanul buzgó elnöke. Levéltári kutatások alapján feltárta egészen új világításba helyezte Délmagyarország történelmi multjának számos részletét s a kutatásnak új irányokat jelölt ki műveiben. A társadalmi élet terén is magas színvonalú eredményeket vívott ki, főleg a magyar nemzeti érzésnek és nyelvnek s a hazafiúi szellemnek a délvidéki idegen ajkú lakosság közt való terjesztése és ápolása által. Irodalmi működését 43 évvel ezelőtt kezdte Balmes Jakab spanyol bölcseész *Levelek egy kétkedőhöz* cz. művének magyarra fordításával. (Szeged, 1865. 1 köt.) Mint növendékpap írta a *Pápa-mondákat*, melyekből 1865-ben *Johanna papissa* (Idők Tanuja), 1868-ban *Ciriakus pápa* (M. Sion és Kath. Közlöny) jelentek meg. Káplánkodása alatt jelentek meg tőle a Sz. István-Társulat kiadásában *Tanulmányok a délmagyarországi hegyvidék népeletéből* cz. illusztrált útirajzai. Mint temesvári főgimn. tanár kiadta *Cicero beszédét Manilius törvényjavaslata mellett, törté-*

neti, régiségtani és nyelvmagyarázó jegyzetekkel, (Temesvár 1870), mely munkája még ma is Cicero legjobb magyar kiadásai közé tartozik. Ezeket követte *Észrevételek Temesvár fiziognomiájának magyarosításához, történeti és régészeti alapon.* (U. o.) S 1875-ben *A tér és idő filozófiája.* (Budapest.) Későbbi dolgozatai a magyar történettel, különösen Délmagyarország történetével foglalkoznak. Önálló kötetekben megjelent nagyobb munkái: 1. *Száz év Délmagyarország újabb történetéből,* 3 térképpel. (1. köt. Temesvár, 1879—1882.) E munkának most készül sajtó alá a második bővített és befejezett kiadása. 2. *A dunai hajóhadak története.* (1. köt. kiadta a M. T. Akadémia 1836.) 3. *Utiképek a művelt nyugatról.* (1 köt. Budapest 1891.) 4. *Magyarország története a legújabb korig* (90 éves nagy munka a Szabó-féle Tört. Könyvtárban Holzwart Világtört. III—IX. kötetéhez.) 5. *A csanádi püspökség és káptalan rövid története.* (Latin nyelven az 1900. évi csanádegyh. Schematismusban). 6. *Krassó vármegye őshajdona.* (1 köt. Budapest, 1900.) 7. *A csanádegyházm. főesperességek és esperességek történeti fejlődése.* (Temesv., 1898.) 8 *A csanádegyházmegyei plébániák története.* (1 köt. Temesvár 1898.) Külön füzetek: 1. *A becskerek-i vár.* (Akad. értek. Budapest, 1886.) 2. *Gróf Nádasdy Kristóf élete.* (Pozsony, 1885.) 3. *Oláhok költözése Délmagyarországra a XVIII. században.* (Akad. ért. Bpest, 1891.) 4. *Torontáli östelepek a Tisza mentén.* (Temesvár, 1877.) 5. *Vonások Nagy-Becskek és vidéke történetéből.* (Temesvár, 1878.) 6. *A délvidéki társadalom feladatai.* (Temesvár, 1896.) 7. *A magyar nemzet küldetése.* (Temesvár, 1896.) 8. *Sz. Gellért.* (Temesvár, 1900.) 9. *Csatád helytörténeti emlékei.* (Temesvár, 1892.) 10. *Bethlenfalvi Balássy Ferencz emlékezete.* (Akad. emlékb. Bpest, 1904.) 11. *Brocky Károly festőművész élete.* (Temesvár 1907.) 12. *Emlékkönyv a Délm. Tört. és Rég. Társulat 1873-iki közgyűléséről.* 1871—1874. Szerkesztette Ortway Tivadarral a csanádegyházm. Tört. Adattárt (4 köt.). Ebben megjelentek Szentkláraytól Párdány, Törökbecse, Kis-Becskek, Ó-Bessenýő, Uj-Bessenýő, Blumenthal, Bököny, Karlsdorf, Csávos, Csermő, Csiklova, Csesztreg, Német-Czernya, Magyar-Czernya, Rác-Czernya, Daruvár, Denta, Denta és Dézsánfalva községek monografiái. Továbbá: *Hová tartozott a XIII. és XIV. században a pankotai apátság és főesperesség.* 2. *A csanádi püspökség joghatósága Szeged városában.* 3. *Zaránd. Békés, Csanád, Külső-Szolnok, Csongrád és Arad vármegyék helységei 1561-ben.* 4. *Engel csanádi püspök tudósítása egyházmegyéje állapotáról 1766-ban.* 5. *Stanislavich csanádi püspök körlevele 1733-ban.* 6. *Az 1733-ik évi egyházi látogatás naplója.* 7. *I. Ferencz József m. király utazása Délmagyarországon.* 8. *Barkóczy Ferencz bevonulása Egerbe 1745-ben.* 9. *Szegedi bűnügyek.* 10. *A temesvári püspöki székesegyház sirboltjának halottjai.* 11. *A csanádi káptalan egy 1430. évi okmánya.* 12. *Vuko de Branco Pál történeti följegyzéseiről.* 13. *Hagyományaink és nép-*

meséink érdekében. 14. Műemlékek és régi épületmaradványok a csanádi egyházmegye területén. 15. A temesvári kir. kormánysszék kriminális eljárása a XVIII. században. 16. A magyarországi municipiumok kikerekítésének kérdése. 17. I. Napoleon császár 1809. évi kiáltványa a magy. nemzethez. 18. Hertelendy Gábor hadiéneke. 19. A délvidéki helynevek magyarosításáról. — Folyóiratokban és hírlapokban megjelent közleményei: „Kelet népében”: Egy magyar Diogenes tartózkodása Párisban a m. sz. huszas éveiben 1876. — „Torontálban“, melynek Szentkláray 1878-ban felelős szerkesztője volt: 1. „Torontáli sváb szokások“ 1876. — 2. Magyar nőknek a szegedi országos kiállításról. U. o. — 3. „A megyei közbiztonság s a statarium kérdéséhez“. U. o. — 4. „Emlékezzünk régiekről“. U. o. — 5. „A hazatelepített csángók helyzete az aldunai részekben“. 1883. — 6. „A Kis-Oroszi helynév történeti jogosultsága“ 1886. — 7. „A Herkulesfürdő történeti multja“ 1888. — A „Szegedi árvízalbumban“: „Magyar királyok Szegeden“ 1883. — A „Századokban“: 1. A Desseffy-család margonyai levéltára. 1881. — 2. Hecht L.: Les colonies Lorraines et Alsaciennes en Hongrie cz. művének ismertetése. 1882. — 3. A karlóczai patriarchalis és a fruska-gorai monostori szerb levéltárakról. 1883. — 4. Ortvy Tivadar: „Száz év egy hazai főiskola (pozsonyi jogakad.) életéből“ cz. művének bírálata. 1884. — 5. Pesty Frigyes: „Száz politikai levél Horvátországról“ cz. művének bírálata. 1886. — Az „Egyetértés“-ben: Ős-Csanád romjain. 1882. — A „Pesti Naplóban“: Karlóczán és a Fruska-Gora szerb kolostoraiban. Utí rajz. 1882. — A „Délmagyarországi Lapok“-ban: 1. Pesty Frigyes: „Az eltűnt régi vármegyék“ cz. művének ismertetése. 1880. — 2. Pesty Frigyes: A magyarországi várispánságok története“ cz. művének ismertetése. 1882. — A „Magyar Államban“: 1. Az apostoli szentszék térítési kísérletei Bolgárországban az Asanidák alatt. 1882. — 2. A régi magyar egyházi énekekről. 1888. — 3. Apróságok Ipolyi Arnoldról. 1892. — 4. Emlékezés Rómer Flórisra. 1890. — Az „Archaeologiai Értesítő“-ben: 1. A kémendi ősi sírmetőről. — 2. A törökbecsei római éremletről. 1885. — A „Nemzet“-ben: 1. Egy sorsüldözte vármegye. 1883. — 2. A szerb egyházi kérdés. — 3. A szegedi Somogyi könyvtárról. 1884. — 4. A Hertelendyek Torontálban. — A „Történelmi Tár“-ban: Levelek Csernovics Nenád Iván czár, a fekete ember történetéhez. 1885. — A „Bölcséleti Folyóirat“-ban: Petőcz Mihály, a magyar bölcséleti rendszer megalkotója. 1887. — A „Budapesti Hírlap“-ban: A temesvári millenáris templom. 1901. — 2. Csik-Delnai Boeskor István. 1893. — 3. Földalatti vár Temes megyében. 1895. — A csanádmegyei tört.-társulat „Évkönyvé“-ben: A tiszamarosi rácz határőrség lázadása. 1889. — A „Temesvári Hírlap“-ban: 1. A temesvári királyi várpalota történetéből. 1903. — 2. A délvidéki magyarok kálváriája és feltámadása a XVIII.

században. 1905. — 3. Látogatásom Kossuth Lajosnál Turinban. 1906. — 4. A letagadott magyar állam. 1907. — 5. A temesvári egyetem. 1906. — 6. Temesvári séták (kumoreszkek) I—X. 1905. — A „*Délmagyarországi Közlöny*“-ben: Nevezetes magyar grammatika a XVIII. századból. Bél Mátyás német nyelven írt könyvének ismertetése 1903. Ezenkívül mintegy 40 szépirodalmi tárgyú elnöki beszéd az Arany János-Társaság üléseiből. — A „*Délmagyarországi szépirodalmi és szépműtani közlemények*“-ben: 1. Az Arany János-Társaság feladatairól. 1904. — 2. A magyar nyelv térfoglalásáról Délmagyarországon. 1905. — 3. A művészi nevelésről. 1906. — 4. A temesvári orosz grófnő. Regényes korrajz a XVIII. századból. — 5. Apróságok Csiky Gergelyről. 1907. — Végre írt még számos kisebb dolgozatot és iránycikket a Tört. Adattárban, a Hazánkban, a Csanádban, a Temesvári Hirlapban, a Délmagyarországi Közlönyben, a Pester Lloydban, a Kath. Néplapban, a Torontálban és a Temesi Lapokban. Legújabban Akadémiánkban is tartott egy nagyérdékű értekezést a „*délmagyarországi szerb kolostorok*“-ról, mely most van sajtó alatt. Szóval: ajánlottam oly dústermékeny, hazafias és értékes irodalmi munkássággal dicsekedhetik, mely megválasztását, mint a kifejtett tudományos és irodalmi érdem jutalmát méltányossá teszi.

Ortvay Tivadar r. t.

XIX.

WERTHEIMER EDE, a pozsonyi kir. jogakadémia ny. r. tanárát, ki 1900 óta levelező tagja az akadémiának, *rendes tagnak* bátorodom ajánlani. — Monori Wertheimer Ede Akadémiánk második osztályának egyik legérdemesb munkás tagja, kinek a levelező tagsághoz is már jóval előbb kellett volna jutnia. Történetirodalmi működése a hazai érdek szempontjából kétszeresen értékes, mivel nemcsak magyar, hanem német és francia nyelven is közlésteli levéltári bűvárlatainak eredményeit, sőt egyik legutóbbi nagy műve angol nyelven is megjelent. Neve Európán kívül is mindenfelé ismertté lett, s mindenfelé aratja szorgalmának, tudásának, történetírói kitűnőségének elismerését. Egyik kiváló érdemének tartom, hogy magyar történetírásunkat ő ismertette meg a külföldön a legérdemesebben, a mennyiben történetíróinkat és azok műveit ő ismertette a nagyelterjedésű Mayers Konversations Lexikonában. (XIX. Bd. Suppl. BS. 1898—99.) Kiválságosan írt tárczáiban a Neue Freie Presseben és a Pester Lloydban, nem jelentéktelen mértékben hozzájárulva ilyképen ahhoz, hogy historiográfiánk iránt a külföldön az érdeklődés és a kíváncsiság egyre nagyobb körökben megnyilvánul. Magyar nyelvű kiadványai közt a következő nagyobb művek, illetve értekezések

említhetők: 1. Házasság-tervezés Erzsébet Anglia királynője és Károly osztr. főherceg között 1554—1561. (1875.) németül is. — 2. Erzsébet Angolország királynője. (1879.) — 3. A tervezett négyes szövetség 1787—1790. (1880.) — 4. Ausztria és Magyarország története a XIX. sz. első tizedében. (1884—90. Két nagy kötet német nyelven is). — 5. Rajner főherceg utazása 1810-ben Magyarországon. (1894. németül is). — 6. Hompesch báró és II. József. (1895.) — 7. Az 1807. évi országgyűlés. (1896) — 8. Adalékok a Magyar Kurir történetéhez. (1897.) — 9. A magyar cenzura történetéhez. (1898.) — 10. Báró Ambrózy Lajos kiadatlan emlékirataiból (1898.) — 11. Az 1811/12. évi magyar országgyűlés. (1899.) — 12. A juratusok felségsértési pere 1834—37. (1907.) Mindezek a művek részint Ráth Mór, részint az Akadémia kiadásában, részint a Budapesti Szemlében jelentek meg. Német nyelven kiadott kisebb műveiből említjük a következőket: 1. Zur Geschichte des Türkenkrieges Maximilians II. 1565. u. 1566. (1875.) — 2. Berichte des Grafen Friedrich Lothar Stadion über die Beziehungen zwischen Österreich u. Bayern 1807—1809. (1881.) — 3. Die Heirat der Erzherzogin Maria Louise mit Napoleon I. (1882.) — 4. Erzherzog Karl als Präsident des Hofkriegsrat 1801—1805. (1884.) — 5. Erzherzog Karl und die zweite Koalition. (1885.) — 6. Zur Geschichte Wiens im Jahre 1809. (1889.) — 7. Zwei Denkschriften Erzherzog Reiners 1808. u. 1809. (1892.) — 8. Aufenthalt der Erzherzoge Johann u. Ludwig in England 1815. u. 1816. (1892.) Mindezek a német iratok a bécsi császári tudom. Akadémia kiadványai sorozatában jelentek meg, mi mutatja, hogy mily nagy értéket tulajdonítanak nekik az osztrák történetírók. Azonkívül tőle jelentek meg még a következő művek is: 1. Die drei ersten Frauen des Kaisers Franz (Leipz. 1893.) — 2. Die Verbannten des ersten Kaiserreichs (Leipz. 1895.) — 3. Der Herzog von Reichstadt (Stuttgart, Berlin 1902.) E műveket Németország leghírnevesbb kiadócégei: a Duncker- és Humblot-, valamint a Cotta-czégek bocsátották közre. Franczia nyelven a következők jelentek meg tőle: 1. Documents inédits sur Marie-Antoinette. (1884.) — 2. Un projet de divorce entre Louis Bonaparte et la reine Hortense (1896.) — 3. Documents inédits sur la maladie et la mort du duc de Reichstadt. (1897.) Ezek az értekezések a Revue historique-ben jelentek meg. Még említenem kell, hogy újabban a Magyar Tud. Akadémia Wertheimert bízta meg néhai gr. Andrássy Gyula életrajzának elkészítésével, mely mű Wertheimer kutatásai és fáradozásai után ítélve, életrajzi műveink egyik legjelentősbike és legértékesebbike lesz. Általán ki kell emelnem Wertheimernek az archivumok rejtett kincseinek felkutatásában való fáradhatatlan buzgóságát. Művei egytől-egyig kiadatlan források tanulmányozásának és kiaknázásának eredményei s mindenkor forrásművekül

is fognak szolgálni. Művei a mellett a magasstíli historikusra vallanak, ki feldolgozott tárgyát az olvasó számára élvezhetővé tenni tudja s így azok mind tartalmuknál mind formájuknál fogva magasan túl emelkednek az ephemer irodalmi jelentőségen. Ezt megerősíti az az osztatlan tetszés és elismerés is, mely úgy a hazai mint a külföldi bírálatokban műveit érte.

Ortvay Tivadar r. t.

LEVELEZŐ TAGNAK.

XX.

Dr. ÁLDÁSY ANTAL egyetemi magántanárt, Magyar Nemzeti Múzeumi őrt *levelező* tagul ajánlom a II. osztály B) alosztályába. Dr. Áldásy másfél évtized óta a magyar történetírásnak legbuzgóbb munkásai közé tartozik. Ezen idő alatt úgy oklevélközlés mint feldolgozás terén érdemes munkásságot fejtett ki. Eltekintve szakfolyóiratokban megjelent nagyszámú dolgozataitól, könyvismertetésektől, bírálatoktól, nagyobb munkái közül kiemelendők a következők: 1. Anabaptisták a XVI. és XVII. században Magyarországon. 1894. (Különlenyomat a Katholikus Szemléből). — 2. Az 1707. évi ónodi országgyűlés története. A M. Tud. Akadémia által a Vitéz-díjjal jutalmazott pályamunka. 1895. — 3. A nyugati nagy egyházszakadás története VI. Orbán haláláig, 1378—87-ig. 1896. A budapesti egyetem hittudományi kara által a Horváth-díjjal kitüntetve. — 4. Az 1409. évi cividalei zsinat története. 1896. — 5. Telekessy Mihály egri püspök elmozdítása és a római curia. (Történelmi Tár 1896.) — 6. IV. Kelemen pápa egy regesta kötete a Magyar Nemzeti Múzeumban. (Magyar Könyvszemle 1897.) — 7. A nyugati nagy egyházszakadás történetéhez. I. Az 1412—13. évi római zsinat 1900. (Különleny. a M. Sionból.) — 8. A baseli zsinat áthelyezése Budára. (Budapest főváros régiségei 1900.) — 9. Zsigmond király és a velencei köztársaság 1433—35-ig 1901. (Különleny. a Századokból.) — 10. A gróf Széchényi család levéltára. (Magyar Könyvszemle 1902.) — 11. Alsáni Bálint bibornok 1903. (Magyar Történelmi Életrajzok.) — 12. A M. N. Múzeum könyvtárának címeres levelei 1200—1868-ig. 1904. — 13. Polgármester-választás Budán 1705-ben. (Századok 1906.) — 14. Magyarország és Szerbia közti összeköttetések oklevéltára 1198—1526-ig. Szerkesztés Thallóczy Lajos társaságában. — 15. Zsigmond király és a velencei köztársaság 1435—37-ig 1907. (Különlenyomat a Századokból.) — Érdemei közé tartozik az is, hogy évek hosszú során át ismertette teljesen objektív módon külföldi szakfolyóiratokban a magyar történelmi kutatások által elért eredményeket. Megválasztásával a M. Tud. Akadémia egyrészt a tudományos törekvések mezején szerényen, buzgón és önzetlenül működő lelkes törek-

véseket jutalmazna, melyek eddig is eredményekben gazdag irodalmi munkásságban nyilvánulnak, másrészt pedig dr. Áldásy Antalban Akadémiánk oly taggal gyarapodnék, kinek odaadó munkásságára mindig számíthat

Fejérpataky László r. t.

XXI.

Dr. HORNYÁNSZKY GYULA budapesti egyetemi magántanárt és állami főgymnasiumi rendes tanárt, helyénvalónak látom ismételve *levelező* tagul ajánlani; nemcsak azért, mert tavaly is mindössze csak néhány szavazattal maradt kisebbségben, hanem azért is, mert a lefolyt egy év alatt több rendbeli újabb bizonyosságát adta hivatottságának. Dr. Hornyánszky írói tevékenységének tengelye a történetbölcsészet körébe esik. Idevágó főbb művei és értekezései: 1. *A classica-philologia mint történetírás* (Budapest, 1905.), melyben azt bizonyítja, hogy a classica-philológiát csak mint történetírást lehet megfelelő sokoldalúsággal és egyetemességgel művelni. — 2. *Philologia és philosophia* cím alatt az Athanaeum 1902. évfolyamában megjelent két rendbeli közleménye arról szól, hogy ha a philosophiának a történetírás mellett mindenáron külön értelmet akarunk tulajdonítani: ez csak az ismeretszerzés alaki különbségére és nem a tartalomra vonatkozhatik. Szerinte a philologia a történeti anyaggal szemben a „visszaképzés” és „visszaérzés” elemi követelményének tesz eleget, míg a philosophia ugyanazon anyagnak fogalmi rendszerezését végzi. — 3. *Történetírás és philosophia* (1904). E művében Spencert tárgyalva, tételszerűen állapítja meg, s az egész nagy tárgyat megvilágító nagy példákkal igazolja, hogy philosophia nélkül nincsen történettudomány. A merev szakszerűséggel dolgozó tudósok, kutatásaik szűk mesgyéjére szorítkozva, nem lehetnek tájékozottak a részleges és az általános, az összetett és az elvont ismeretek egymáshoz való fejlődési viszonyáról. Már pedig az általános fejlődéstani (történetbölcsészeti) ismeretek elengedhetetlenek még a speciális történész számára is. A történetbölcsészetnek és a külön történetírásnak kapcsolata azonban, igen természetesen, nem jelentheti az események kutatásának elhanyagolását. Mert az általános és a részleges tudás e téren kölcsönösen egészítik ki egymást, s az előbbinek „csak” az utóbbi alapján lehet igazsága. — 4. *A művelődéstörténet elméletéről* 1905-ben közzétett értekezésében azt fejtegeti, hogy a művelődéstörténetnek, a történettudomány alapját tevő „eseményekkel” szemben „állapotokkal” van dolga, s ehhez képest jelöli meg a fogalmi különbséget az állapotok és az események között. — 5. *A jog keletkezése és fejlődése* című, a Magyar Jogászegyleti Értekezések 1899. évi sorozatában megjelent tanulmánya, Pikler Gyula „belátásos” elméletét, melyet

egy évvel előbb Bodnár Zsigmond támadott meg, ettől eltérőleg de szintén elítélő módon taglalja, csoportosan mutatván ki úgy alap gondolatának, mint részleteinek gyengéit. — *A történet eszméje és a szabad oktatás* című, 1907-ben megjelent értekezése a történettudás jelentőségét tárgyalja, azon szempontból, hogy minő viszonyban van a gyakorlati élettel, az elmélettel és az iskolával. — 7. *A történelmi materialismus* (Magyar Tt Szemle, 1908.), ezen elméletnek, mely a „Zur Kritik der politischen Oekonomie“-ban fejtetett ki, psychogeneticus magyarázatát adja. Röviden jellemezve, nem egyéb, mint a Marxismus túlzásainak elítélő kritikája. — Szoros értelemben vett történelmi, valamint aestheticai és kritikai dolgozatai közül különösen kiemelendők: 1. *Temetési versenyküzdelmek az ógörögöknél* (1900.), mint a melyben nagy apparátussal mutatja ki, hogy a halott hagyatékára vonatkozó jogigényeknek eldöntése versenyküzdelmek alakjában hozta létre azt a szokást, hogy a versenyküzdelmek, mint agonok, a görög vallás körében állandósultak. Ezzel együtt meggyőzően bizonyítja a sírkultusz kapcsolatát a kezdetleges bírói és büntetőjogi intézményekkel. — 2. *Totemisztikus nyomok a görög történetben* (eddig 3 közlemény az Egyetemes Philologiai Közlöny 1907. évfolyamában.) Az állatkultusz szerepét kutatja a görög törzsi és állami életben. Archaeologiai emlékek, mondák és vallási szertartások alapján bizonyítja, hogy a görög törzsek megalakulásánál és szervezkedésénél az állatkultusznak is jelentősége volt. — 3. *A görög vallás kezdeteiről* (1905.) szóló fejtegetéseiben, tárgyát az ethnographia széles alapján felépülő összehasonlító vallástörténet segítségével magyarázza. — 4. *Aristophanes I.* (1897.), melyben az aristophanesi vígjátékokra vonatkozó kortani kérdéseken kívül tisztába hozza, hogy tisztára képtelenség az a sokaktól vallott nézet, mintha Aristophanes csak Platontól szedhette volna a nő- és a vagyonközösség gondolatát. — 5. A dráma eredetéről szóló dolgozataiban, mint a minők: *A görög dráma eredetéről* (1899), *Bevezetés a dráma lélektanába* (1903.); *Tragoedia és comoedia* (1904.), tagadja, hogy a drámát a lyra és az epika egyesüléséből lehetne magyarázni; mert a dráma végső psychologiai eredetében akarati tünemény, míg a lyra érzelmi, az epika pedig ismereti. — 6. Számos külföldi és hazai könyvbírálata mellett, melyekben a tudományos irodalom terén különösen az alapos és lelkiismeretes munkát követeli, kiválóan figyelemre méltó *Schwarcz Gyuláról* írt önálló kritikai tanulmánya (Budapest, 1901.) — *A szocializmus költészete a görögöknél* (1902.); *A görög művelődéstörténetről különös tekintettel hazai viszonyainkra* (1906.); *A Classica-Philologia Encyclopediájában* (1906.) közzétett fejezetek a philosophiai, mythologiai, irodalomtudományi hermeneutikáról stb., stb. megannyi bizonyítéka szerzőjük szabatos és lelkiismeretes munkásságának. Ezek a

főbb vonásai dr. Hornyánszky Gyula szakadatlan tevékenységének, melynek méltánylásául kérem és ajánlom levelező taggá megválasztását.

Ballagi Aladár r. t.

XXII.

Dr. MAHLER EDE budapesti cz. rk. egyetemi tanárt és Nemzeti Múzeumi tisztviselőt a II. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánlom. — Dr. Mahler évtizedek óta foglalkozik a tudományegyetemen és az irodalomban az egyiptomi és assyr-babyloni történelem és műveltség problémáival és e szakok művelőinek sorában igen tisztelt nevet vívott ki magának. A M. Tud. Akadémia körében többször értekezett fontos történeti és chronologiai kérdésekről és legutóbb (1906) összefoglaló műben tárgyalta az Akadémia könyvkiadó vállalatában Babylonia és Assyria történelmét az újabb kutatások színvonalán. Mahler nemcsak magyar nyelvű értekezései és könyve révén volt nagy hasznára hazai tudományosságunknak, de német, francia és angol nyelven is folyton írván a legelőkebb külföldi szakfolyóiratokba, az egész tudományos világ az ő tudományos működésének bírálója és örömmel tapasztaljuk, hogy ott teljes elismerésre talált. Kérem a tekintetes Akadémiát járuljon hozzá ez általános méltányláshoz azáltal, hogy a jeles tudóst tagjai közé fogadja. Műveiről már a korábbi években adtam jellemző méltánylásokat, ezúttal csak annak említésére szorítok, hogy a legutóbbi években is jelentékenyen gyarapította irodalmi érdemeit és idecsatolom az ő dolgozatainak czím szerinti áttekintését: 1) *Magyar nyelven* írt művei és értekezései: 1. Babylonia és Assyria megjelent mint önálló munka a M. T. Akadémia kiadásában 1906-ban. 8°, 303 l. — 2. II. Ramszasz, az exodus fáraója (M. Tud. Akad. 1900). — 3. A régi egyiptomiak évformái és nagy periodikus időrendszerei (u. o. 1897). — 4. Egyiptologiai tanulmányok a chronologia köréből (u. o. 1898). — 5. Naptáradatok művelődéstörténeti jelentősége (u. o. 1905). — 6. Az egyiptomi nyelv alapelemei (Budapest, 1900). — 7. Egyiptomi emlékek a M. N. Múzeumban (Arch. Ért. XXI.). — 8. Föliíratos agyagtábla Babylonból (u. o. XXII.). — 9. Nesztanüter koporsója a M. N. Múzeumban (u. o. XXII.). — 10. Kőkori zsugorított csontvázakról (u. o. XXII.). — 11. A régibb bronzkor chronológiája (u. o. XXII.). — 12. A nipur-i ásatások (u. o. XXIV.). — 13. Föliíratos kőemlékek Dunapenteléről (u. o. XXIV., XXV. és XXVI.). — 14. Marc Rosenberg, Ägypt. Einlage in Gold und Silber. Ismertetés (u. o. XXV.). — 15. Pannoniai föliíratos emlékek (u. o. XXVII.). — 16. Ásatásaim 1907-ben (u. o. XXVII.). — 17. A régi népek naptáraitól (Budapesti Szemle 1898). — 18. Egyiptomi régiségek Magyarországon (u. o. 1902). — 19. Ó-kori Egyiptom (u. o. 1902). — 20. Babylonia és Assyria (u. o. 1904). — 21. Bibliái és babiloniai művelődési

elemek (Bpest, 1904). — 22. Babylon és a Biblia (Bpest, 1903, önálló m. 8°, 56 l.) — 23. A babyloni ásatások (Uránia, 1903). — 24. Az állatöv eredete (u. o. 1903). — 25. Egyiptomi kulturelemek a bibliában (Bpest, 1905). — 26. Egyiptomi papyrusok a M. N. Múzeumban (Magyar Könyvszemle, 1902). — 27. Az ókori nap- és holdfogyatkozásokról (Természettudományi Közlöny 1901). — 28. Az egyiptomiak mathem. és astronomiai ismeretei (Math. és physik. lapok 1904.). — 29. A szumir ősnép nemzetisége (Ethnographia 1899). — 30. Tanulmányok a vallástörténet és chronologia köréből (u. o. 1902.). — 31. Az időbeosztás történeti fejlődése (u. o. 1902.). — 32. A husvétről (u. o. 1903). — 33. A legrégebb törvénygyűjtemény (u. o. 1904). — 34. A baseli II. nemzetközi vallástörténeti kongresszus (u. o. 1905). — 35. Naptári és vallástörténeti tanulmányok (u. o. 1907). — 36. A halhatatlanságban való hit az ó-kor keleti népeinél (u. o. 1908). — 37. Egyiptomi irodalomtörténet (Egyetemes irodalomtörténet I.). — 38. Babylon és asszir irodalomtörténet (u. o. I.). — 39. Egyiptomi emlékek (A Magyar Nemzeti Múzeum emlékkönyve). — 40. Az ó-kor keleti népeinek művészete (A művészetek története I.). — 41. Számos kisebb közlemény. — B) *Idegen nyelven* írt művei és értekezései: 42. Untersuchung einer zu Semirjetsi gefundenen Grabinschrift (Sitzungsbericht d. kais. Akad. d. Wissenschaft Wien, 1887). — 43. Der Stern Misri der Assyrier (u. o. 1887). — 44. Untersuchung über die angebliche Finsterniss unter König Thakelat II. von Ägypten (Denkschriften der kais. Akad. Wien, 1888). — 45. Der Kalender der Babylonier (Sitzungsber. d. kais. Akad. Wien, 1891., 1892). — 46. Die Apisperiode der alten Ägypter (u. o. 1894). — 47. Chronologie der Babylonier (a — mint önálló munka megjelent — „Denkschriften der kais. Akad.“ cz. kiadásaiban Wien, 1895, 4°). — 48. Der Schaltcycclus der Babylonier (Zeitschrift der Deutschen Morgenländ. Gesellschaft, 1898). — 49. Das Himmelsjahr als Grundelement der altorientalischen Chronologie (u. o. 1906). — 50. Zu Genesis XLI. (u. o. 1907). — 51. Der Kakkab Misri (Zeitsch. für Assyriologie 1887). — 52. Die Jahrrechnungen der Assyrier (u. o. 1890). — 53. Der Saros-Canon der Babylonier (u. o. 1896). — 54. Das Decret von Kanopus (Transactions of the IX. Congr. of the Orientalists, London, 1892). — 55. Ägyptologische Studien (Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, 1898). — 56. Die Datirung der babylonischen Arsocideninschriften (u. o. 1901). — 57. Chronologisches (Orient. Literaturzeitung 1902). — 58. Das mittlere Reich der ägyptischen Geschichte (u. o. 1902). — 59. Die Entstehung der Zeit- und Kreistheilung (u. o. 1903). — 60. Die Wege des Anu, Bel und Ea (u. o. 1903). — 61. Beitrag zur Chronologie des alten Reichs der ägyptischen Geschichte (u. o. 1904). — 62. Keilinschriftliches (u. o. 1904). — 63. Sothis- und Monddaten der Ägypter (u.

o. 1905). — 64. Das Siriusjahr und die Sothisperiode der alten Ägypter (u. o. 1905, 1906). — 65. Der Mond als Symbol der Auferstehung und Unsterblichkeit (u. o. 1907). — 66. Der Apiscult der alten Ägypter (Wissenschaftliche Beilage zur Münchener Allgem. Zeit. 1895). — 67. König Tutmosis III. (Zeitschrift f. ägyptische Sprache u. Altertumskunde, 1889). — 68. Ramses II. (u. o. 1890). — 69. Die Sothis- und Phönixperiode der alten Ägypter (u. o. 1890). — 70. Materialien zur Chronologie der alten Ägypter (u. o. 1895). — 71. Das mittlere Reich der ägyptischen Geschichte (u. o. 1913). — 72. The Exodus (Transactions of the „Royal Asiatic Society“ 1901). — 73. The subject of Easter at the councils of Nice and of Antioch. (Proc. of the Soc. of Bibl. Arch. 1904). — 74. The Hodes Ha'abib (u. o. 1905). — 75. Le rapport entre Sabe siltannu mât musuri et Pir'u mât musuri (Journal Asiatique VIII. S., XIII. T.). — 76. Études sur le calendrier égyptien, mint önálló mű megjelent az „Annales du Musée Guimet“, cz. kiadásaiban 1907. 8°, 144 l.) — 77. Chronologische Vergleichungstabellen nebst den Grundzügen der Chronologie (önálló mű 4°, Wien 1889). — 78. Ezeken kívül még számos kisebb-nagyobb közlemény az említett folyóiratokban és akadémiai kiadványokban.

Hampel József r. t.

XXIII.

SZEREMLEI SÁMUEL hódmezővásárhelyi ev. ref. lelkész s e város jeles monographusát ajánljuk a II. osztály B) alosztályába *levelező* tagnak. Szeremlei egy hosszú életen át (szül. 1837. szept. 4-én a borsodvármegyei Gelejen) folytatott irodalmi működésével szerzett érdemet arra, hogy a M. Tud. Akadémia e kitüntetésben részesítse. Negyvennyolcz éve immár, hogy a magyar közoktatásügy történetével kezdett foglalkozni s eleinte különösen a népoktatás ügyére fordította figyelmét. 1867-ben az akkoriban előtérbe lépett népiskolai kérdés tanulmányozása végett saját költségén külföldi útra is kelt, melynek eredményéről „Utazás Német-, Franciaország és Svájc vidékein egyház és iskola kérdésében“ című munkájában számolt be (1868.) Visszatérte után hosszú és elkeseredett vitát folytatott orthodox lelkészársai ellen, kik az országos népiskolai törvény ellen erős ellenzékot támasztottak szintűgy, mint az ő szabad theologiai irányzata ellen. Br. Eötvös József, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter elismerését fejezván ki tanügyi irodalmi munkássága felett, miniszteriumában akarta alkalmazni, de Szeremlei éppen a fenforgó ügyek kérdésében látta szükségesnek a lelkési hivatalban való maradást. 1871. óta, a mikor mostani lelkési állását elfoglalta, újjászervezte itt az egész népiskolai ügyet s a főgymnasium belső, külső berendezését és kormányzatát. E közben, hét év alatt, rendezte egyház-

megyéje levéltárát s vitte annak főjegyzői hivatalát. Majd a tiszántúli ref. egyházkerület is rábízta a kerületbeli összes gymnasiumok felügyeletét, melytől azonban, mivel a város a maga történetének megírására szólítá fel, öt év múlva megvált, de távozásakor kivitte, hogy a kerület a felügyelet gyakorlására az ő javaslatai szerint egy külön hivatalt szervezett. Ettől fogva minden üres idejét a város történetének megírására szenteli s ennek érdekében évtizedeken át az ország levéltárait és könyvtárait személyesen is feljárta. „Hód-Mező-Vásárhely története“ című munkája, melyből eddig három vaskos kötet jelent meg (a legrégebbi időktől 1848-ig), olyan széleskörű apparátussal írt monographia, mely méltóan sorakozik legjelesebb városi monographiáink mellé s e város küzdelmekben gazdag multját sikerült világitja meg. A hol már biztosabb alapra lép, mindenütt levéltári adatokra épít s előadását is, noha zamatos magyarságán tudományos hév árad el, egyformán élvezheti mind a művelt olvasó, mind a nép embere. Tömérdek fáradsággal és költséggel keresett föl az ország legtávolabbi levéltáraiban is minden legparányibb adatot, hogy művét lehetőleg teljessé tegye, s ez nagy mértékben sikerült is neki. Ez a munka monographia-irodalmunk egyik legkiválóbb alkotása. Most dolgozik a IV-ik kötetén, melyben a város területi, néprajzi, közgazdasági és művelődési történetét rajzolja. E nagy művén kívül nevezetesebb történeti dolgozatai és önálló munkái még a következők: 1. *Adalékok a hajdúböszörményi gymnasium történetéhez*. Megjelent Ballagi: Protestáns Egyházi és Iskolai Lap. 1860. táján. — 2. *A magyar alföld egy vidéke*. Ethnographiai rajz. Megjelent Pákh: Vasárnapi Ujság. 1862. táján. — 3. *A honvédelmi bizottmány keletkezése és a forradalom kitörése*. Bpest. Saját kiadás. 1867. — 4. *Magyarország krónikája az 1848/9-iki forradalom idejéről*. I. II. köt. Emich. 1867. — 5. *Az eperjesi mészárszék*. Megjelent Kovács Albert: Protestáns Theologiai Könyvtár. XIII. kötet. Bpest, 1880. — 6. *Szőnyi Benjámín és a hód-mezővásárhelyiek*. Bpest, Hornyánszky, 1891. — Ezenkívül vannak a lapokban megjelent kisebb értekezések, theologiai és iskolai tárgyú dolgozatok, utóbbiak önállóan és nagyobb számmal. Midőn ez értékes történetirodalmi munkásság alapján Szeremlei Sámuel a legmelegebben ajánljuk, még egy, Akadémiánkat különösen is érdeköl szempontot legyen szabad kiemelnünk. Az ország periferiáin mindinkább kevesbedik társaink száma; a régiek elhaltak, számuk évről-évre fogy. A nagy tiszántúli vidéken is alig két-három társunk képviseli Akadémiánkat. Ez a gyakorlati szempont is előttünk lebeg, midőn a jeles történetírói munkásságon felül Szeremlei Sámuel megválasztását a t. Akadémia figyelmébe ajánljuk.

Dr. Thaly Kálmán t. t.

Dr. Zsilinszky Mihály r. t.

Dr. Borovszky Samu l. t.

XXIV.

VERESS ENDRÉT, az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárának levéltárosát a Magyar Tudományos Akadémia II. o.-nak történeti alosztályába *levelező* tagul ajánlom. Veress, nagyszámú kisebb közléseitől és dolgozataitól eltekintve, a M. T. Akadémiától kiadott: „Carillo Alfonz levelezése és iratai“ cz. művével, hazánk multjának felderítésére nagy szolgálatot tett. Bárkit is meggyőzhet e kötet arról, hogy Veress nemcsak sokat tud, hanem ernyedetlenül dolgozik és fáradozik is a történeti igazságért. „Izabella királyné“, „Kakas István“ életrajzai pedig nyilván mutatják, hogy egybegyűjtött nagyszámú adatait élvezetesen elő is tudja tárni. „A kolozsvári Báthory-egyetem története“ cz. értekezésében nemcsak a tárgy érdekessége és jeles feldolgozása, hanem eddig ismeretlen adatainak bősége is meglepő. A ki tehát eddig is annyit utazott, fáradt, dolgozott a magyar nemzet története érdekében, attól méltán remélhető, hogy megválasztatása esetén még nagyobb munkásságot fejt ki s Akadémiánk benne szorgalmas, munkás tagot nyer.

Karácsonyi János r. t.

UGYANŐT mint történetíró és diplomatikust tisztelettel ajánlom *levelező* tagnak a második osztály I) alosztályába. Irodalmi és tudományos munkásságát, mint egykori tanára, hűsz esztendő óta élénk figyelemmel kísérem. Úgy hiszem itt az ideje, hogy a Magyar Tudományos Akadémia is tagjai sorába emelje azt a fáradhatatlan kutatót, a kit már 1894-ben ösztöndíjjal buzdított munkásságra s a kitől 1896 óta számos értekezést és munkát adott ki. Talán elég volna egyszerűen műveinek a függelékben adott jegyzékére utalnom. De legyen szabad külön is kiemelnem, hogy Veress Endre különösen hazánknak külföldi vonatkozásaival foglalkozik s főképen a szomszédos államokkal s a Szentszékkal a Báthoryak korában való (1571—1613) összeköttetéseit kutatja. Erre a célra a M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottságának támogatásával tíz éven át (1897—1906) dolgozott a bécsi, innsbrucki, prágai, krakói, lemergi, varsói, danzigi, königsbergi, szentpétervári, bukaresti, római s különféle olaszországi és hazai levéltárakban. Ösmerem másolatgyűjteményét, a mely körülbelül húszezer lapra terjed, a mi legalább 20 Monumenta-kötetre való anyagnak felel meg. Gazdag külföldi anyagából idáig egy nagy kötet jelent meg: Carrillo Alfonz jezsuita-atyja levelezése (1591—1618) a mely, mint a Századokban (1907. évf. 546—551. l.) bővebben elmondtam, az akadémiai Történelmi Emlékeknek egyik legértékesebb, az oklevelek közlésében haladást jelentő kötete. Sajtó alatt vannak tőle Akadémiánk Monumentáiban Basta György hadvezér levelezése (1597—1607) s a

Monumenta Vaticana számára az erdélyi pápai követek jelentései VIII. Kelemen (1592—1600) idejéből, melyeket mind maga gyűjtött össze. Kiadásra váró kész oklevéltárainak alább közölt jegyzéke is tanúsítja, milyen sokat várhatunk még tőle ezen a téren. Ezen irodalmi érdemeihez járul, hogy az Erdélyi Nemzeti Múzeumnak gazdag levéltárát igen áttekinthető s a tudomány követeléseinek mindenben megfelelő módon rendezte és czédulázta. Azonban nemcsak mint közlő, hanem mint feldolgozó és elbeszélő történetíró is kivált. Ebben a részben különösen Izabella királyné, Kakas István és Báthory Andás biboros, fejedelem életrajzeit említem meg, a melyek közül az első kettő már megjelent, a harmadik pedig ezután jelenik meg a Magyar Történeti Életrajzokban. A M. Tud. Akadémia szintén őt bizta meg (1906 február 17.), hogy könyvkiadó-vállalata számára befejezze az oláhok történetét, a melynek két első kötetét Hunfalvy Pál írta meg. Ekként a Magyar Tud. Akadémia már is magáénak tekintvén őt, nemcsak általában véve a tudományok, hanem különösen a M. Tud. Akadémia körül szerzett érdemeit is jutalmazza, ha őt levelező tagjainak sorába választja. — *I. Önálló munkák:* 1. Lengyelországi adalékok hazánk s főleg Erdély XVI—XVIII. századi történetéhez. Budapest, 1896. 48 l. (Értekezések a történelmi tudományok köréből XVI. k. 9. sz.) — 2. Nádasdy Ferencz oratiója az ország négy rendjéhez. (1668.) Budapest. 1896. 15 l. — 3. Báthory Zsigmond és Bethlen Gábor viszonya az oppeln-ratibori hercegségekhez. Kolozsvár, 1897. 38 l. — 4. Déva és környéke Castaldo idejében. Kolozsvár, 1898. 50 l. — 5. Geszthy Ferencz várkapitány. (Déva XVI. századi iskolájának alapítója.) Déva, 1898. 24 l. — 6. Erdély fejedelmi interregnuma. (Izabella királyné diplomáciai működése.) 1551—56. Budapest, 1899. (Értekezések a történelmi tudományok köréből XVIII. k. 2. sz.). — 7. Izabella királyné. (Magyar történeti életrajzok.) Budapest, 1901. XVII és 516 l. Számos képpel és melléklettel. — 8. Isabella regina d'Ungheria. Róma, 1903. 18 l. — 9. Hunyadvármegye János király és Izabella királyné korában. Déva, 1904. 25 l. — 10. Báthory András biboros püspök könyvtára. Budapest, 1905. 28 l. — 11. Zalánkeményi Kakas István. (Magyar történeti életrajzok.) Budapest, 1905. 168 l. Képekkel és térképpel. — 12. Déva vára és uradalma I. Rákóczy György fejedelem idejében. (1630—1648.) Déva, 1906. 44 l. — 13. A bolognai Marsigli-iratok magyar vonatkozásai. Budapest, 1906. — 14. A kolozsvári Báthory-Egyetem története lerombolásáig, 1603-ig. Kolozsvár, 1906. Oklevéltárral. 84 l. — 15. Carrillo Alfonz jezsuita-atyá levelezése és iratai. Magyar Történelmi Emlékek I. osztálya. Okmánytárak XXXII. kötete. Budapest, 1906. LII és 740 l. — 16. Gróf Marsigli Alajos Ferdinánd jelentései és térképei Budavára 1684—1686-iki ostromairól, visszafoglalásáról és helyrajzáról. Budapest, 1907.

4-rét 70 l. — 17. A miriszlói csata. (1600 szeptember 18.) Kolozsvár, 1907. 15 l. — *II. Sajtó alatt lévő munkák*: 1. Erdélyországi pápai követek jelentései VIII. Kelemen idejéből. (1592—1600.) A Monumenta Vaticana II. sorozata, 3. kötete, 60 ív. Megjelenik 1908 április havában. — 2. Basta György hadvezér levelezése és iratai (1597—1607.) Közel száz hazai és külföldi levéltárban gyűjtve. Az akadémiai Monumenták I. osztályának két kötete. — 3. A nagyenyedi kollégium jegyzői és a Nemes Oskolai Tanács 1796—1798-iki jegyzőkönyve. — *III. Kéziratban lévő munkák*: 1. Báthory András biboros, erdélyi fejedelem életrajza. — 2. A Senney-fiúk külföldi neveltetése. (1604—1643.) — *IV. Munkában lévő akadémiai megbízás*: 1. Az oláhok története, 1595-től napjainkig. Két kötet. Hunfalvy Pál csonka művének folytatása. — *V. Sajtó alá rendezte*: Kinizsi István emigráns, a „Sánta huszár“ naplóját. Kolozsvár, 1895. 169 l. — *VI. Kiadásra váró kész oklevéltárak*: 1. Magyar élet Lengyelországban Báthory István idejében. (1576—1586.) Két kötet. — 2. Zamoyski János lengyel kancellár levelezése erdélyi és magyarországi urakkal. Egy kötet. — 3. Berzeviczy Márton levelezése. (1538—1596.) Egy kötet. — 4. Báthory András biboros fejedelem levelezése. (1562—1599.) — 5. Magyar élet Lengyelországban a Wasa-királyok korában. (1587—1668.) Két kötet. — 6. Erdélyország és a Szentszék. (1571—1613.) Egy kötet. — 7. Olasz írott ujságok (Avvisi) Erdélyről a Báthoryak korából. (1571—1613.) Egy kötet. — 8. Erdélyország összekötetése Olaszország államaival a XVI. században. Egy kötet. 9. A padovai magyar tanulók anyakönyve. Egy kötet. — 10. Kiadatlan olasz útleírások Erdélyről és Magyarországról, a XVI—XVIII. századokból. Egy vagy két kötet. — 11. A tizenötéves háború oklevéltára és repertoriuma. (1591—1606.) Egy kötet. — 12. Magyar oklevelek csehországi levéltárakból. (1550—1848.) Egy kötet. — 13. Erdély és a moldva-havasföldi vajdaságok. Egy kötet. — 14. A moldvai magyarok oklevéltára. Két kötet. — 15. Egyháztörténelmi emlékek a Báthoryak korából. Egy kötet. — *VII. Czikkek, oklevélközlések és könyvismertetések*: a Századok, Történelmi Tár, Erdélyi Múzeum, 1848—49-iki Történelmi Lapok, Protestáns Szemle, Magyar Könyvszemle, Földrajzi Közlemények, Ethnographia, Archaeologiai Étesítő, Vasárnapi Ujság, Világkrónika, Ungaria, Erdély, Korrespondenzblatt des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde évfolyamaiban és másutt. — *VIII. Szerkesztette*: az Erdély 1893-ik évfolyamát s a Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat Évkönyve IX—XIII. köteteit.

Zsilinszky Mihály r. t.

Márki Sándor l. t.

A II. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK.

XXV.

MONOD GABRIELT, a Collège de France tanárát, a párizsi, göttingai, berlini, kopenhágai akadémiák tagját, külső tagúl ajánlom. Monod nagyarányú tudományos működéséből kiemelendők következő főbb művei: *Études critiques sur les sources de l'histoire Mérovingienne* (2 köt. 1872—1885.), *Jules Michelet* (1875.), *Bibliographie de l'histoire de France* (2 köt.): *Les origines de l'historiographie à Paris* (1877.) — *Les Maîtres de l'histoire*: Renan, Taine, Michelet (1894.) stb. Legnagyobb munkásságát az általa 1876-ban alapított *Revue historique*-ban fejt ki, mely majd minden számában nagyobb dolgozatokat tartalmaz tőle; e folyóirat kiváló figyelmet fordít a magyar történetírás eredményeinek tárgyilagos ismertetésére és e tekintetben hazánknak nagy szolgáltatásokat tesz.

Fejérpataky László r. t.

A III. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK.

XXVI.

DR. BEKE MANÓT, a mennyiségtan ny. r. tanárát a budapesti egyetemen, a M. T. Akadémia III. osztályának A) alosztályába levelező tagnak ajánlom. Utalok ama széleskörű irodalmi működésre, melyet dr. Beke Manó úgy szaktudománya, mint a tanügy térén évek hosszú sora óta kifejtett, és melyet részletesen ugyanily alkalommal már régebben felsoroltam. Kötelességemnek tartom, hogy ajánlatomat az ezidei nagygyűlés alkalmából újból előterjeszsem és utalok azóta megjelent legújabb munkájára is, melyben a differenciál és átlagátszámítás elemeiről a népszerű főiskolai tanfolyamon tartott előadásait kiadta és irodalmunkat egy érdemes és hasznos művel gazdagította.

König Gyula r. t.

XXVII.

DR. FEJÉR LIPÓTIOT, a kolozsvári Tudományegyetemen az analysis és az analitikai mechanika magántanárát levelező tagnak ajánljuk a III. osztály A) alosztályába. Fejér kiváló tehetségu fiatal matematikus, a kinek nagy számú (alább felsorolt) éles észről és eredeti, mély gondolkodásról tanuskodó dolgozata már is az egész matematikus-világ előtt ismertté és becsültté tette a nevét. Az a tétele, melyet egy húsz éves korában (1900-ban) írt

ezikben föllállított, és mely szerint valamely határolt és integrálható függvény Fourier-sora Cesaró-féle számtani középkepezéssel summabilis ott, a hol a függvény folytonos vagy ú. n. első fajú folytonossági szakadással bír, ma már klassikusként mondható, a mennyiben minden e tárgyra vonatkozó újabb tankönyvben (l. pl. Borel, Lebesgue, Carslaw, Hobson) elfoglalja a maga helyét. De Fejér maga is számos későbbi dolgozatában az arithmetikai középkepezéseknek, a Fourier-sorok elméletében és legújabban a gömbfüggvények szerint haladó soroknál, annyi és oly sokféle alkalmazását mutatta, hogy az ő eljárását, mint új módszert, alapvető fontosságúnak kell mondanunk. Ez irányú vizsgálatain kívül még szép eredményeket ért el mechanikai tárgyú dolgozataiban, nem különben a differentialegyenletek elméletében, valamint ama függvénytani eszmekörben, a mely újabban Picard egyik tétele körül képződött. Minden vizsgálatában a kritikai szorosság, a quantitativ vonatkozások rejtett alapjaiba hatoló nyomozó képesség, párosulva nyilvánul ötletes, eredeti módszereket produkáló inventióval. *Fejér dolgozatainak címjegyzéke*: 1. Néhány tétel a hatványsorról. Mathem. és Phys. Lapok. IX. (1899.) p. 405—410. — 2. A Poisson-féle integral elméletéhez. Mathem. és Term.-tud. Értesítő XIX. (1901) p. 394—398. — 3. Egy bizonyos határátmenetre vonatkozó kriterium. Mathem. és Phys. Lapok X. (1900) p. 322—325. — Vizsgálatok a Fourier-féle sorok köréből; ugyanott XI. (1902) p. 49—64, 97—123. — 5. Az Ostwald-féle mechanikai elvről. Mathem. és Term.-tud. Értesítő, XXIII. (1905) p. 155—176. — 6. Tömegpont egyensúly ellenálló közegben. U. o. XXIV. (1906) p. 109—116. — 7. Stabilitási és labilitási vizsgálatok a tömegpontrendszer mechanikájában. Mathem. és Phys. Lapok, XV. (1906) p. 152—172. — 8. és 9. A Fourier-féle sorról. Math. és Term.-tud. Értesítő, XXIV. (1906) p. 292—297., p. 369—390. — 10. Sur les fonctions bornées et intégrables, Comptes Rendus, 1900. 10. décembre. — 11. Sur la différentiation de la série de Fourier; u. o. 1902. 7 avril. — 12. Über zwei Randwertaufgaben. Mathem. u. Naturw. Berichte aus Ungarn XIX. p. 329—331. — 13. Sur les équations fonctionnelles et la théorie des séries divergentes. Comptes Rendus, 1903. 7 novembre. — 14. Untersuchungen über Fouriersche Reihen. Mathem. Annalen, LVIII. (1903), p. 51—69. — 15. Das Ostwaldsche Princip der Mechanik; u. o. LXI. (1905) p. 422—436. — 16. Sur la série de Fourier. Comptes Rendus, 1906. 26 février. — 17. Über Stabilität und Labilität eines materiellen Punktes im widerstrebenden Mittel. Crelles Journal C XXXI. (1906), p. 216—223. — 18. Sur le calcul des limites. Comptes Rendus, 1906. 10 décembre. — 19. Remarques sur le théorème de M. Jensen; u. o. 1907. 16 juillet (C. Carathéodory-val). — 20. Sur la racine de moindred module d'une équation algébrique; u. o. 1907. 26 août. — 21. Über

die Fouriersche Reihe. Mathem. Annalen LXIII. (1907. p. 273—288. — 22. Über die Wurzel vom kleinsten absoluten Betrage einer algebraischen Gleichung, u. o. LXVI (1908) (sajtó alatt). — 23. Sur le développement d'une fonction arbitraire suivant les fonctions de Laplace. Comptes Rendus, 1908. 10 février. — Fejér eddigi munkássága alapján, máris teljesen kiérdemelte, hogy Akadémiánk öt tagjainak sorába fogadja; mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy lankadatlan szorgalmával és fényes tehetségével az Akadémiának egyik legeredményesebb munkásává fog fejlődni.

Farkas Gyula l. t.
Kürschák József l. t.
Rados Gusztáv r. t.
Réthy Mór r. t.
Schlesinger Lajos l. t.
Tóth Béla l. t.
Vályi Gyula l. t.

XXVIII.

Dr. KLUPÁTHY JENŐT, a budapesti kir. m. tudományegyetemen a gyakorlati physika nyilvános rendes tanárát, természettudományi író, *levelező* tagul ajánljuk. — Klupáthy Jenő már húsz esztendő óta műveli a tudományos irodalom terén a természettant, egyaránt foglalkozva e tudományág népszerűsítésével valamint szigorúan tudományos továbbfejlesztésével. Eltekintve attól, mily szolgálatot tett a hazai közművelődésnek évek hosszú során át főtákará és tudományterjesztő becses folyóiratának társ-szerkesztője, e társulat föllendülése és folyóirata sikeréből kivette a maga jó részét; eltekintve „A Technika Vívmányai” nagyszabású vállalat második kiadásának szerkesztése munkájától: e helyen inkább csak szigorúan tudományos működésére kívánjuk a Tekintetes Akadémia t. tagjai figyelmét fordítani. Klupáthy Jenő ebbeli tevékenységének főrésze túlnyomóan az elektromosság terére esik, közelebbről a Röntgen-sugarak, a kathód-sugarak vizsgálatára, továbbá általában véve az elektromos és a mágnességi sugárzás jelenségeire, melyeknek oly bonyolódott kutatása körül figyelmet érdemlő eredményeket is volt képes felmutatni. Különös említést érdemel a kathód-sugarak mágnesi hatásáról szóló legújabb ilyen közleménye, mely egy sokat vitatott kérdésben határozott haladást jelent, a mennyiben a jelzett, eddig még kétesnek tartott hatást félreismerhetetlenül sikerült megállapítania. E kutatásai eredményét nagy európai kultúrnnyelven is közölve, a nemzetközi tudományos elbírálásnak vetette alá. A többire nézve dolgozatainak idecsatolt jegyzéke nyújt tájékoztatást. Midőn ezek alapján

Klupáthy Jenő tanárt a Tekintetes Akademiának megválasztásra ajánljuk, tesszük ezt abban a biztos reményben, hogy Akademiánk benne szakavatott, tevékeny munkást fog nyerni. Eddigi tudományos irodalmi munkássága: 1. „*A folyadékok közötti válaszfelületek feszültségéről.*“ *Math. és Természettud. Értesítő* III. k. 94—110. l. (1885). — 2. „*Über die Oberflächenspannung der Salzlösungen.*“ *Math. u. Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn.* V. k. 101—107. l. (1886/7). — 3. Ugyanaz kivonatban. Wiedemann „*Beiblätter zu d. Annalen d. Physik u. Chemie.*“ XII. k. 750. l. (1888). — 4. „*Fizikai kísérletek hajdan és most.*“ *Pótfüzetek a Természettud. Közlönyhöz* I. k. 14—24. l. (1888). — 5. „*Az elektromos vasutakról.*“ *Természettud. Közlöny* XX. k. 14—20. l. (1888). — 6. „*A léghajózásról.*“ *Pótfüzetek a T. T. K.* (1889.) XXI. k. 145—166. l. — 7. „*Az elektromágnes távolbahatásáról.*“ *Pótfüzetek a T. T. K.* (1890.) XXII. k. 92—96. l. — „*Vezérfonal az elektromosság és mágnesség tanához.*“ A m. kir. posta- és táviró-tanfolyam kiadása. 1890. 218 lap. — 9. „*Az Eötvös-féle törvény és a folyadékok molekula-súlyának vizsgálata.*“ *Magyar Chemiai Folyóirat* I. k. 1—6. l. (1895). — 10. „*A Röntgen-sugarakról.*“ *Mathematikai és Fizikai Lapok* (1896.) V. k. 4—15. l. — 11. „*Új szerkezetű villamos vetítőlámpa.*“ *Math. és Phys. Lapok* V. k. 113—115. l. (1896). — 12. „*Telegrafozás vezetődrt nélkül.*“ *Term. Tud. Közlöny* XXIX. k. 497—508. l. (1897). — 13. „*Egy ivilámpa hatásfokáról.*“ *Math. és Phys. Lapok.* VIII. k. 23—28. l. (1899). — 14. „*A kondenzátor hatása az elektrolitikus megszakítóra.*“ *Math. és Phys. Lapok* VIII. k. 191—195. l. (1899). — 15. „*Kathódsugarak nem homogen és forgó mágnesi térben.*“ *Math. és Term. Tud. Értesítő* XVII. k. 535—544. l. (1899). — 16. „*Adatok a Wehnelt-megszakító magyarázatához.*“ *Math. és Term. Tud. Értesítő* XX. k. 1—16. l. (1902). — 17. „*Zur Theorie des Wehnelt-Unterbrechers.*“ *Annalen der Physik u. Chemie.* Vierte Folge. Bd. 9. p. 149—163. (1902). — 18. Ugyanez francziául ismertetve. „*Journal de Physique*“ II. S. 86—87. l. (1903). — 19. „*A rádium hatása a villamos szikrára.*“ *Uránia* V. k. 181—182. l. (1904). — 20. „*Észlelőkönyv*“ a budapesti egyetemi physikai intézet laboratoriumi gyakorlataihoz. 2 kötet (112 + 93. l. 1904/5. — 21. „*Báró Eötvös Lóránd Föld-kutatásai.*“ *Uránia* VII. k. 421—432. l. (1906). — 22. „*A kathódsugarak mágnesi hatása.*“ *Math. és Phys. Lapok* XVI. k. 1. (1907). — 23. „*Bevezető*“ a „*Technika vívmányai*“ II. kiadásához. „*Műveltségkönyvtár*“ I. k. 1—24. l. (1907). — 24. „*Die Magnetische Wirkung der Kathodenstrahlen*“ *Annalen der Physik u. Chemie.* Vierte Folge. Bd. 25. p. 31—47. (1908). Ezekon kívül több apró cikk és ismertetés a „*Természettudományi Közlöny*“ben és az „*Urániában*“.

Báró Eötvös Lóránd r. t.

Fröhlich Izidor r. t.

Schuller Alajos r. t.

XXIX.

Dr. TANGL KÁROLYT, a kolozsvári kir. Ferencz-József-egyetemen a kísérleti physika nyilvános rendes tanárát, természet-tudományi íróát, *levelező* tagul ajánljuk. — Dr. Tangl Károly már körülbelül tizenöt esztendő óta dolgozik a hazai és a külföldi szakirodalom hasábjain, a természettan különböző ágait művelve. Kutatásai főleg a szó szoros értelmében vett exakt vizsgálódások, melyek végrehajtása majdnem mindig igen nagy fáradsággal és időáldozattal jár, míg eredményük ismertetése rendesen elég jelentéktelen terjedelmet mutat. Miként az alább csatolt jegyzék is mutatja, Tangl önálló bűvárlatainak eredményei egyszersmind német nyelven is jelentek meg, evvel a nemzetközi tudományos irodalomban is helyet kérve szerzőjüknek. Első két dolgozata Tanglnak magas színvonalú, jeles készültségéről tesz tanúságot. A harmadik és a negyedik a mágnesezés rugalmassági és általában véve mechanikai hatásairól szól, melyek előállanak, ha vas- vagy nikel-sodrony mágnességi térben van; ezekre nézve szerző igen gondos kísérleti vizsgálatok alapján bár kisebbmértékű, de egészen biztos, szabályos új eredményeket volt képes megállapítani, ellentétben az előbbi kutatókkal, kik ily hatásokat kerestek és vizsgáltak ugyan, de egymással ellentétes eredményeket találtak. Az ötödik, hatodik és hetedik értekezés mindegyike szintén igen gondos, hosszantartó kísérleti bűvárlat eredménye; az ötödikben Tangl a folyadékok dielektromos viselkedését vizsgálja, sokkalta nagyobb hőmérsékleti közben és pontosabban, mint eddig. Az utóbbi két dolgozatában kutatja a gázok dielektromos együtthatója viselkedését, igen magas nyomásokig haladva és kimutatja, hogy talált eredményei az elektromágnességi fényelmélet felfogásával és várakozásaival igen szépen egyeznek. A fentiek alapján Tangl Károly tanárt, mint buzgó, kitartó, önálló physikai bűvárt melegen ajánlhatjuk a Tekintetes Akadémiának, abban a meggyőződésben, hogy megválasztása csak új ösztönül fog szolgálni, miszerint az oly szépen megkezdett kutatói pályáját lankadatlan erővel folytassa. Eddigi irodalmi működése: 1. *Néhány egyszerű homogén forgási test potenciálja*. Math. és Természett. Ért. XI. köt. p. 240—261. 1893. 11 ábra. — 2. *Nagy kitérésű vízszintes lengések a föld-nehézség erőterében*. Math. és Természett. Ért. XIII. köt. p. 125—151. 1895. 1 ábra. — 3. *A mágnesezés hatása a rugalmassági modulusra*. Math. és Természett. Ért. XVIII. köt. p. 49—77. 1900. 1 ábra. — 4. *Vizsgálatok a mágnesezés mechanikai hatásairól*. Math. és Természett. Ért. XVIII. köt. p. 181—197. 1900. 3 ábra. — 5. *Folyadékok dielektromos állandójának változása a hőmérséklettel*. Math. és Természett. Ért. XX. köt. p. 293—320. 1902. Rózsay-díjjal kitüntetett akadémiai pályamunka. (1902-ben) 4 ábra. — 6 *A gázok dielek-*

tromos állandójáról magas nyomásoknál. I. közlemény. Math. és Természett. Ért. XXV. köt. p. 173—190. 1907. 3 ábra. — 7. *A gázak dielektromos állandójáról magas nyomásoknál* II. közlemény. Megjelenik a Math. és Természett. Ért. XXVI. kötetében, oldalszám kb. 18. 2 ábra. — 8. *A földi mágneses erő intenzitása abszolút egységekben*. Gauss: Intensitas vis magneticae terrestres etc. magyar fordítása, jegyzetekkel. Matematikai és Phys. Lapok. VI. évfoly. p. 379—431. 1897. Ugyanezek német nyelven. — *Darstellung des Potentials einiger Umdrehungs-Körper*. Mathematischer und Naturwissensch. Ber. aus Ungarn XI. p. 234—256. 1893. 11 ábra. — *Wirkung der Magnetisierung auf den Dehnungsmodul*. Math. und Naturw. Ber. aus Ungarn XVIII. p. 7—34. 1900. 1 ábra. — *Untersuchungen über die mechanischen Wirkungen der Magnetisierung*. Math. u. Naturw. Ber. aus Ungarn. XVIII. p. 35—51. 1900. 3 ábra. — *Wirkung der Magnetisierung auf den Dehnungsmodul*. Annalen d. Phys. 6. p. 34—64. 1901. 4 ábra. — *Ueber die Änderung der Dielektrizitätskonstante einiger Flüssigkeiten mit der Temperatur*. Annalen d. Phys. 10. p. 748—767. 1903. 4 ábra. — *Ueber die Dielektrizitätskonstante der Luft bei hohem Druck*. Annalen der Phys. 23. p. 559—574. 1907. 3 ábra. — *Ueber die Dielektrizitätskonstante einiger Gase bei hohem Druck*. Annalen der Phys. 1908.

Br. Eötvös Loránd r. t

Fröhlich Izidor r. t.

Schuller Alajos r. t.

XXX.

WITTMANN FERENCZET, a budapesti kir. Józsefműegyetemen a technikai physika nyilvános rendes tanárát, természettudományi íróát, *levelező* tagul ajánljuk. Wittmann Ferencz szintén már majdnem két évtizede működik a természettudományok hazai és külföldi irodalma terén, majdnem kizárólagosan foglalkozva az elektromosság és a mágnesség alkalmazásának fontos kérdéseivel, melyekben kifejtett működését az alább közlött irodalmi jegyzék mutatja fel. E felsorolt dolgozatok közül több ismertető és összeállító közlemény is van; valamint néhány olyan is, melyeknek főleg kísérleti, bemutatási eljárások megállapítása a célja; de vannak számosan olyanok is, melyek szerzőjük önálló kísérleti vizsgálódásairól, új eszközök megismeréséről és alkalmazásáról tesznek tanubizonyyságot; ezekre kívánjuk a Tekintetes Akadémia t. tagjai figyelmét fordítani. Ide tartoznak az alább közlött jegyzékben a 4, 4a, 13, 13a, 14, 14a, 14b, 15, 16, 16a, 20, 21, számú dolgozatok, melyekben Wittmann főleg az annyira fontos váltakozó, és általában véve a változó elektromos áramok kísérleti megvizsgálásával és ezek lefolyásának szemléltethető módon való bemutatásával sikeresen foglalkozik. Különösen nagy

tapasztalattal és ügyességgel alkalmazza és módosítja az ily áramok megvizsgálására szolgáló újabb segédeszközt, az oscillographot. Ezen módszereket a 16. számú dolgozatában nagy tökélyre viszi s ezeket egyszersmind felhasználja a 20. számú, fontos kísérleti vizsgálata egy részének végrehajtásában; utolsó közleménye egy újabb elektromos izzólámpának, az osmium lámpának használatosságára, ugyanis elektromos energia-fogyasztására és fényerősségére vonatkozó terjedelmes kísérleti kutatás és mérés eredményeit foglalja össze. Wittmann Ferencz tanár ajánlásával oly erőt kívánunk Akadémiánk részére nyerni, ki a physikai tudományok technikai alkalmazásával kimutatta, hogy a gyakorlat kérdéseihez is tud szakavatott módon hozzászólni, kinek megválasztásával Akadémiánk kevés számú gyakorlati irányú természetudósaink számát igen kívánatos módon, egy kipróbált munkaerővel szaporítaná. Főbb tudományos dolgozatai: 1. Könyvismertetés: „Kovács Pál, az elektrotechnika kézikönyve” cz. munkájáról. A magyar Mérnök és Építészegylet Közlönyében. 1890. évf. 72—80. lap. — 2. A patkóalakú elektromágnesek tehervonzása. Term. tud. Közlöny, Pótfüzetek. 1890. évf. 46—47. lap. — 3. Az elektroinduktív taszításról. Term. tud. Közlöny, Pótfüzetek. 1891. évf. 165—174. — 4. Periodikus elektromos áramok optikai vizsgálata. Mathem. és Term. tud. Értesítő. 1891. évf. (IX. köt.) 293—311. lap. — 4a. Optische Untersuchung periodischer elektr. Ströme. Math. und Naturwissenschaftl. Berichte aus Ungarn. Bd. IX. 1891. évf. 363—388. lap. — 5. A telefon alkalmazása az elektromosság tanában. A Math.-Phys. Társulatban tartott kísérleti előadás rövid ismertetése. Mathem. és Phys. Lapok. 1891. évf. 124—125. lap. — 6. A Ferraris-féle forgó mágneses térről és alkalmazásáról az elektr. munkaátvitelre. A Math.-Phys. Társulatban tartott kísérleti előadás rövid ismertetése. Természettudományi Közlöny. 1892. évf. 212. lap. — 7. Budapest elektromos világítása. Technologiai Lapok. 1892. évf. 42—53. lap. — 8. A Röntgen-képekről. A Magyar Mérnök- és Építészegyletben tartott kísérleti előadás. A Magyar Mérnök- és Építészegylet heti Értesítőjében. 1896. évf. 19. lap. — 9. Az erős villamáramok technikája az ezredéves orsz. kiállításon. Matlekovics „Az ezredéves kiállítás eredménye” cz. kiállítási főjelentés VII. kötetében, 62 lap terjedelmű. — 10. Műszerek és tudományos eszközök az 1896. ezredéves kiállításon. Matlekovics: Az ezredéves kiállítás eredménye cz. kiállítási főjelentés VII. kötetében, 24 lap terjedelmű. — 11. A vezetékek nélküli telegrafozásról. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXX. Vándorgyűlésének munkálatai cz. kötetben. 1899. évf. 829—847. lap. — 12. A hangzó lángokról. Term. tud. Közlöny. 1902. évf. 322—341. lap. — 13. A leydeni batteria és induktorium árama lefolyásának vizsgálata és objektív előállítása. Math. és Term. tud. Értesítő XXI. köt. 1903. évf.

390—406. lap. — 13a. Untersuchung u. objektive Darstellung von Flaschenbatterie- und Induktionsströmen. Annalen d. Physik. 1903. évf. 12. köt. 373—384. lap. — 13b. E dolgozat ismertetése az Etektrotechnische Zeitschrift 1904. évfolyam 47—48. lapján és a Lumière électrique 1904. évf. I. köt. — 14. Villamos kondenzátorok töltő és kisülési áramának vizsgálata és okjektív előállítása. Math. és Phys. Lapok. 1903. évf. 327—344. — 14a. Untersuchung und objektive Darstellung der Ladungs- und Entladungsströme von Kondensatoren. Annal. d. Physik. 1903. évf. 12. köt. 805—814. lap. — 14b. Ugyane dolgozat ismertetése az Elektrotechnische Zeitschrift 1904. évf. 47—48. lapján és a Lumière électrique 1904. évf. I. köt. — 15. Bemerkungen zur Abhandlung des Herrn J. Zennek „Objektive Darstellung von Stromkurven mit der Braunschen Röhre“. Ann. d. Physik. 1904. évf. 423—424. — 16. Változó áram és mágneses jelenségek vizsgálata. Mathem. és Termittud. Értesítő. XXII. köt. 1904. évf. 373—413. lap. — 16a. Einige Anwendungen des Oscillographen. Elektrotechnische Zeitschrift. 1904. évf. 885—895. lap. — 17. Akusztikai kísérletek. Természettudományi Közlöny, Pótfüzetek. 1904. évf. 19—31. lap. — 17a. Akustische Demonstrationsversuche. Zeitschrift für phys. u. chem. Unterricht. XVIII. köt. 1905. évf. 65—71. lap. — 18. Syllabus a Népszerű főiskolai tanfolyamban „Az elektrotechnika köréből“ tartott hat előadáshoz. 1905. év; 17 lap terjedelmű. — 19. Jelzőkészülékek a váltakozó áram alapjelenségeinek bemutatására. Mathem. és Phys. Lapok XV. köt. 49—64. lap. — 19a. Über Versuche mit Wechselstromenzeigern. Zeitschr. für Phys. u. Chem. Unterricht. XIX. kötet. 1906. évf. 329—333. lap. — 20. A budapesti centrale szolgáltatta váltakozó áram vizsgálata. Mathem. és Természettudományi Értesítő. XXIV. köt. 1906. évf. 1—29. lap. — 21. Az Auer-féle osmium-izzólámpa fajfogyasztására és tartóságára vonatkozó adatok. A Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönye. 1906. évf. 187—191. lap.

Br. Eötvös Loránd r. t.

Fröhlich Izidor r. t.

Schuller Alajos r. t.

XXXI.

Dr. ZEMPLÉN GYÖZÖT, a budapesti kir. m. tudományegyetemen és a budapesti kir. m. József-műegyetemen a physika magántanárát, természettudományi író, levelező tagul ajánljuk. Fiatal kora daczára, dr. Zemplén Győző már jelenleg is hazánk számottevő komoly tudósai közé tartozik. Matematikai-physikai ritka tehetsége már egyetemi tanulmányai idejében igen észrevehetőleg jelentkezett, mikor is mint harmadéves jelölt egy nem egészen könnyű egyetemi pályakérdést oldott meg. Evvel azután

tovább foglalkozva, a gázak belső sűrűlódásának kísérleti kutatása felé fordult és néhány éven át, megszakításokkal, kutatva az evvel kapcsolatos problémákat, a budapesti t. egyetemen a Than-féle pályadíjat nyerte el, s általában véve e téren ép oly eredeti módszerekkel mint ügyes megfigyelésekkel, e tárgyra vonatkozó több önálló dolgozatában komolyan számbaveendő új eredményeket állapított meg. Számos más dolgozatában a gázak kinetikai elméletével, különösen az alapját képező hypothesisekkel foglalkozik; ezekhez járulnak az energia-forgalomra, a sűrűlódással járó mozgások esetében a mechanikai elvek alkalmazhatóságára vonatkozó dolgozatai, melyek mind dinamikai tárgyúak és szerzőjük jeles elme-éléről tanuskodnak. Közben több kisebb terjedelmű algebrai, graphikai és geometriai munkát is tett közzé. Az utóbbi években a folyadékok nem folytonos mozgása tanulmányozásával foglalkozott, s számos ily tárgyú dolgozatot közölt több helyen; sőt az „Encyklopädie der Mathematischen Wissenschaften“ nagyszabású, elsőrendű nemzetközi tudományos vállalatban az idevágó fejezet kidolgozásával megbízták s ő ezen megbízatásnak, már megjelent munkálatával, jelesen meg is felelt. A többire nézve az ide csatolt tudományos-irodalmi jegyzék nyújt tájékozást; ez nem csak dr. Zemplén sokoldalú és eleven szellemét jelzi, hanem azt is, hogy valamennyi önálló dolgozata egyszersmind valamely nagy kulturnyelvben is jelent meg. Abban a meggyőződésben ajánljuk dr. Zemplént, hogy megválasztásával fiatal, buzgó és tehetséges erőt nyerünk meg Akadémiánknak, ki csak gyarapítani fogja tudományos működését. Eddigi főbb tudományos dolgozatai:

1. Elemi tétel az egész számok felbontásáról. Math. és Phys. Lapok, VIII. k. 135—137. l. (1899).
2. Tétel a szabályos csillagsokszögekről. Math. és Phys. Lapok, IX. k. 53—62. l. (1900).
3. Über die Grundhypothesen der kinetischen Gastheorie. I. Ann. der Physik II. k. 404—413. l. (1900.)
4. Über die Grundhypothesen der kinetischen Gastheorie. II. Ann. der Physik. II. k. 761—763. l. (1900.)
5. Adalék az interpoláció és a parciális törtek elméletéhez. Math. és Phys. Lapok, IX. k. 386—404. l. (1900.)
6. A kinetikai gázelmélet alaphypothesiseiről. (Math. és Phys. Lapok, X. k. 98—107, 172—182. l. (1901.)
7. Próbamérések a gázak belső sűrűlódásának egy új kísérleti módszerrel való megvizsgálásához. Math. és Phys. Lapok, X. köt. 300—308, 335—341, 375—401, (1901), és külön mint doktori értekezés.
8. Próbamérések a gázak belső sűrűlódási együtthatójának egy új kísérleti módszerrel való meghatározásához. Math. és Természettudományi Értesítő XIX. k. 399—404. l. (1901.)
8. Probemessungen zur Bestimmung des Koeffizienten der inneren Reibung der Gase nach einer neuen experimentellen Methode. Math. u. Naturw. Berichte aus Ungarn, XIX. k. 74—81. (1901.)
10. Az algebrai egész alakok elméleté-

nek egyik alaptétele. Math. és Phys. Lapok, XI. k. 1—6. I. (1902). — 11. Az oszthatóság algebrai génusztartományokban. Math. és Phys. Lapok, XI. k. 7—27. I. (1902.) — 12. A legnagyobb energiaforgalom elvéről. I. Math. és Phys. Lapok, XI. k. 318—336 I. (1902). — 13. Über den Energie-umsatz in der Mechanik. I. Ann. der Phys. X. k. 419—428. I. (1903) — 14. A mechanikai elvek alkalmazása sűrűdással történő mozgásokra. Math. és Phys. Lapok, XII. k. 128—135, 162—187. (1903.) — 15. Über die Anwendung der mechanischen Prinzipie auf reibende Bewegungen. Ann. der Phys. XII. k. 356—372. I. (1903.) — 16. A mechanikai elvek alkalmazása sűrűdással történő mozgásokra. II. Mat. és Phys. Lapok, XII. k. 275—281. I. (1903.) — 17. A legnagyobb energiaforgalom elvéről. II. Math. és Phys. Lapok, XII. k. 372—382. I. (1903.) — 18. Über den Energieumsatz in der Mechanik. II. Ann. der Phys. XIII. k. 840—847. I. (1904.) — 19. A grafikus interpolációról. Math. és Phys. Lapok, XIII. k. 96—110. I. (1904.) — 20. Étude sur l'interpolation et la décomposition des fonctions rationnelles en fractions partielles. Archiv für Math. und Phys. III. Reihe, VIII. Band, 214—226. I. (1904.) — 21. Sur l'impossibilité des ondes de choc négatives dans les gaz. Comptes Rendus des Séances de l'Académie des Sciences, Paris 141. k. (1905.) — 22. Kriterien für die physikalische Bedeutung der unstetigen Lösungen der hydrodynamischen Bewegungsgleichungen. Mathematische Annalen, LXI. Band, 438—449. I. (1906.) — 23. A gázak belső sűrűdési együtthatójának új kísérleti módszerrel való meghatározása. Math. és Term.-tud. Értesítő, XXIII. k. 561—581. I. (1905.) — 24. Sur l'impossibilité des ondes de choc négatives dans les gaz. Comptes Rendus. Paris, 142. k. (1906.) — 25. Bestimmung des Koeffizienten der inneren Reibung der Gase nach einer neuen experimentellen Methode. Ann. der Phys. XIX. k. 783—806. I. (1906.) — 26. Bestimmung des Koeffizienten der inneren Reibung der Gase nach einer neuen experimentellen Methode. Math. und Naturw. Berichte aus Ungarn. XXIII. k. 202—224. I. (1906.) — 27. Folyadékokban végbemenő nem folytonos mozgásokról. Math. és Phys. Lapok, XIV. k. 361—390. I. (1906.) — 28. Besondere Ausführungen über unstetige Bewegungen in Flüssigkeiten. Encyklopädie der mathematischen Wissenschaften. IV. B. 2. Theil 19, (280—323) (1906.) — 29. Über die Kompatibilitätsbedingungen bei Unstetigkeiten in der Elektrodynamik, Math. Ann. LXII. k. 568—581. I. (1906.) — 30. Nem folytonos mozgások szerepe a gőznek turbinacsövekben való áramlásával. A magy. Mérnök- és Építész-egylet Közlönye, 228. I. (1906.) — 31. A legnagyobb energiaforgalom elvéről. Math. és Term.-tud. Értesítő, XXIV. k. 455—463. I. (1906.) — 32. Nem folytonos jelenségek az elektrodinamikában. Math. és Phys. Lapok, XV. k. 342—349, 376—388, (1906.), XVI. k. 26—53. (1907.) — 33. Über die Beobachtung

von Wechselströmen mit Saiteninstrumenten. Physikalische Zeitschrift. VIII. k. 438—439. l. (1907.) — 34. Az Einthoven-féle húros galvanometer és alkalmazása váltakozó áramok mérésére. Math. és Phys. Lapok, XVI. k. 255—259. l. (1907.) — 35. Fordítás: Radioaktiv anyagokra vonatkozó vizsgálatok. Sklodowska Curie párizsi doktori értekezésének magyar fordítása; Math. és Phys. Lapok XIII. és XIV. k. (1904—1905.) és külön könyvalakban a Franklin-Társulat kiadásában. Budapest. 1905. 133 lap. — *Népszerű folyóiratokban megjelent dolgozatai*: 1. Az *N* sugarakról. Uránia 1904. 193. l. — 2. A testek radioaktiv viselkedéséről. Term.-tud. Közlöny 1905. és külön könyvalakban. (1905.) 133. l. — 3. Új radioaktív elem. A radiothorium. Uránia 1906. 37. l. — 4. A Röntgen-sugarak sebességéről. Uránia 1906. 76. l. — 5. Nobel-díjjal jutalmazott természettudósok. Lenard Fülöp. Term.-tud. Közlöny 1906. 16. l. — 6. Az elektromágneses tömegről. Term.-tud. Közlöny. 1906. 220—229. l. — 7. Az *N* sugarakról. Uránia, 1906. 171. l. — 8. Polónium és radiotellurium azonossága. Term.-tud. Közlöny 1906. 295. l. — 9. P. Curie. Term.-tud. Közlöny, 1906. 348. l. — 10. A tömeg állandósága kémiai átalakulásoknál. Term.-tud. Közlöny pótfüzetek. 1906. 62—63 pótfüzet. — 11. A látható színek kibővítése. Term.-tud. Közlöny pótfüzetek 1906. 62—63. pf. — 12. A színes fényképezésről. „Uránia“, 1906. 396. l. — 13. A tudomány értéke. Szerda, I. 17. l. (1906.) — 14. A földnehézség változásának méréséről. Szerda, I. 53. l. (1906.) — 15. Boltzmann Lajos, Szerda, I. 100. l. (1906.) — 16. Drude és Boltzmann. Term.-tud. Közlöny. 1906. 630. l. — 17. A tizenkettedik parancsolat. Szerda I. 300. l. — 18. Erősen mágnesezhető ötvözetek. Term.-tud. Közlöny, Pótfüzetek 1906. 186. l. — 19. A Röntgen-sugarak sebessége. Term.-tud. Közlöny pótfüzetek. 1906. 187—188. — 20. Egyszerű eljárás hősugarak fotografálására. Term.-tud. Közlöny 1907. 58. l. — 21. Elektromos regisztráló lázhőmérő. Term.-tud. Közlöny 1907. 59—61. l. — 22. A radium sugárzásának energiája. Term.-tud. Közlöny. 1907. 59. l. — 23. A színes fényképezés haladásáról. Uránia, 1907. 13. l. — 24. Nem mágneses elemek mágneses vegyületei. Term.-tud. Közlöny, Pótfüzetek. 1907. 78. l. — 25. A drótnélküli telefon. Term.-tud. Közlöny. 1907. 205. l. — 26. Az elektromos hullámtelegráfia. Kor. 1907. 190—196. — 27. A légszivattyúról. Term.-tud. Közlöny pótfüzetek 1907. 91—103. — 28. Kábelvezetékek a telefon szolgálatában. Term.-tud. Közlöny 1907. 544—546. l. — 29. Elektromosság. A műveltség könyvtára I. k. 2. kiadás. A technika vívmányai. 63—141. l.

Br. Eötvös Loránd r. t.
Fröhlich Izidor r. t.
Schuller Alajos r. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK.

XXXII.

MÁGOCSY-DIETZ SÁNDOR tudomány-egyetemi rendes tanárt, a M. T. Akadémia levelező tagját, hivatkozással a tavalyi ajánlásomra, újból *rendes tagul* ajánlom. — Mágocsy-Dietz Sándor 1897 óta levelező tagja az Akadémiának, s azóta ernyedetlenül folytatja azon tudományos munkálkodását, melylyel 11 évvel ezelőtt a levelező tagságot kiérdemelte. A növénytan különböző részeire kiterjedő irodalmi munkásságának termékei nagyon számosak s így azok részletes felsorolását itt mellőzöm, annál is inkább, mivel azok az akadémiai almanach 1899-től 1908-ig terjedő köteteiben részletesen fel vannak jegyezve. Elég, ha felemlítem, hogy Mágocsy úgy nagyobb önálló munkái — köztük a kétkötetes, Fekete Lajossal együtt kiadott „Erdészeti Növénytan“, és az „Élők Világa“ című munkában most megjelent a „növények életfolyamatai“-ról szóló rész, — valamint számos önálló kutatásokon alapuló értekezései s nagyszámú egyéb közhasznú dolgozatai igen értékes és nagyarányú tevékenységről tanuskodnak, mely azt eredményezte, hogy Mágocsy mint kiváló szaktekintély el van ismerve. Idegen nyelvű munkái pedig a külföldön is megbecsülésben és elismerésben részesülnek. Mágocsy az Akadémia belső munkálkodásában mindenkor tevékenyen buzgólkodik, s egyébként az egyetemi tanszéken a Természettudományi Társulatban és annak növénytani szakosztályában — melynek alelnöke — igen hasznos és teljes elismerésre talált működést mutat fel, úgy hogy mindezek alapján az Akadémia rendes tagságára minden tekintetben érdemes, a miért is őt a megválasztásra a legmelegebben ajánlom.

Klein Gyula r. t.

LEVELEZŐ TAGNAK.

XXXIII.

DÉCHY MÓRT, különösen a Kaukázusról írt és 1907-ben megjelent nagy munkája alapján, ajánljuk *levelező* tagnak. — Ez a munka magyar kiadása egy kötetbe foglalja azokat az élményeket, tapasztalatokat és eredményeket, a melyeket Déchy Mór hét hosszú nyári utazása közben tudományos férfiak társaságában gyűjtött és munkatársaival feldolgozott. Nemcsak magyar nyelven a legjobb és legszebb munka ez a Kaukázus magas régióiról, hanem a nemzetközi irodalomban is kimagasodik a hasonló tár-

gyú munkák közül német nyelven három kötetben megjelent bővebb kiadása. Remek eredeti képek, szép és jó térképek ékesítik a művet, valamennyi Déchy felvételei alapján és pótlásaival eredeti nyomással készült. A munka tudományos becstét növelik a munkatársak tanulmányai, a melyek a M. N. Múzeum és a M. Földtani Intézetnek ajándékozott gyűjteményeket (növénytani, őslénytani és közettani) tüzetesen leírják. Déchy munkájának nagyobb részét komoly turistikai ecsetelések képezik; azonban tudományos becsűek a külön fejezetekben Közép-Kaukázus morfológiájáról, szerkezetéről, keletkezéséről, jégáraitól és jégkorszakáról Déchytől származó ismertetések. A nagy áldozatokkal és kitartó fáradsággal létrehozott nagy kaukázusi munkán kívül Déchy Mórnak régibb tevékenysége is van. 1865 óta látogatta a svájci, tiroli és osztrák Alpok magas régióit és az alpesi jégárakon szerzett tapasztalatokkal indult a Himalaja, a Magas-Tátra, Herczegovina magas hegységeibe. Alpinista természetű munkáin kívül a hazai és a külföldi angol, francia, olasz és német folyóiratokban sok közleménye, útleírása, helyreigazító közleménye, kartografiai jelentése van. A nemzetközi földrajzi kongresszusokon tevékeny részt vett és a Magyar Földrajzi Társaságnak, melynek jelenleg is egyik alelnöke, kezdettől fogva buzgó és lelkes tagja volt. Számos külföldi földrajzi társaságnak tiszteletbeli, illetve levelező tagja. Megválasztását a tisztelt Akadémiának a legmélyebb tisztelettel ismételve ajánljuk.

Dr. Koch Antal r. t.

Dr. Krenner József r. t.

Dr. Schafarzik Ferencz l. t.

XXXIV.

Dr. GÁSPÁR JÁNOS tanárt, kir. fővegyszer- és a M. kir. központi szőlészeti kísérleti állomás és ampelológiai intézet chemiai osztályának vezetőjét *levelező* tagnak ajánljuk. — Gáspár János a chemiának immár két évtized óta — tudásra és lelkiismeretes gondra — kiváló munkása. Tevékenységének irányára nagy hatással voltak mesterei; itthon Fabinyi, Wartha, Münchenben Soxhlet, Wollny, Zürichben Lunge, Schulze, Párisban a Pasteur-intézet vezetői. Neki köszönhetjük annak tudományos alapon való megállapítását, hogy a magyar búza összetétele általában nem változott; nem különösen azokon a helyeken, ahol a termelő öntudatosan foglalkozik a búza termelésével. Alig van chemikus, aki egyik-másik gazdasági növény-szervezet chemiai viszonyainak kutatásával azok bonyodalmaiba úgy bevilágított volna, mint Gáspár. Az ő nevéhez fűződik a búza-sikér chemiai összetételének szigorú megállapítása. Tudományos buvárlatainak, vizsgálatainak eredményeit, tanulságait népszerű előadásban közli a gazdákkal,

hogy megtanulják, hogy a természet ajándékát tudással és munkával hogyan lehet még értékesebbé tenni. Gáspár János irodalmi munkásságának legkiválóbb termékeit a következő összeállítás tünteti fel: 1. Tanulmány a tömjénről (Gummi olibanum). Az oliben 12 új származékának előállítása. Kolozsvár, 1886. — 2. A gázok elnyeleteése üveg által. Kolozsvár, 1886. — 3. Dr. Fabinyi R. és Gáspár János: Az asaron szerkezete és új oxydatio-termékei. Vegytani Lapok. Kolozsvár, 1888. — 4. Bír-e befolyással az ivóvíz az állati húgykövek képződésére? 8 állati húgykő elemzésével. Term.-tud. Értesítő. Kolozsvár, 1893. — 5. Temesvár ivóvizei és talajlevegőjének elemzése. Temesvár, 1891. — 6. A chemia szerepe az ipar- és kereskedelemben. Temesvár, 1891. — 7. Temesvár mély kútviizeinek elemzése. Temesvár, 1894. — 8. A temesvári dómtéri ártézi kútvíz chemiai elemzése. Temesvár, 1895. — 9. Temesmegyei talajok elemzése. Temesvár, 1896. — 10. A táplálószeres vizsgálat. Temesvár, 1895. — 11. A magyar búza chemiai összetétele (Hankó Vilmos társaságában). A M. Tud. Akadémia Lévay-jutalmát nyert pályamunka. A M. T. Akadémia kiadása. Budapest, 1899. — 12. Adatok a búza-sikér chemiai összetételéhez. A M. Tud. Akadémia kiadása. Budapest, 1899. — 13. Amerikai szőlővesszők elemzése. Az ampelologiai intézet közleményeiben. III. köt. 2. füzet. Budapest, 1903. Magyar és francia nyelven. — 14. Védekező anyagok vizsgálatai. Phylloxera, peronospora. Oidium elleni védekező szeres. — 15. Réztartalmú kőzetes szőlőgazdasági célokra való feldolgozása. — 16. Borderítő anyagok vizsgálata. — 17. Borjavító vizsgálata (Bonoral). — 18. Aluminiúmdugók elemzése és alkalmazásuknak kipróbálása. — 19. Baranyavármegyei borok elemzése. 73 fehér és vörös bor megvizsgálása. Az ampelologiai intézet évkönyve 1906. — 20. Népszerű természettudományi cikkeket írt lapokban, folyóiratokban, a Természettudományi füzetekben, a melynek több éven keresztül szerkesztője volt. — Gáspár János a chemiát igazi hivatással szolgálja. Széleskörű tudás, szigorú pontosság, aggódo lelkiismeretesség szól minden munkájából. Levelező taggá megválasztása méltó elismerése lenne eddigi komoly munkásságának.

Hankó Vilmos I. t.

Kosutány Tamás I. t.

XXXV.

Dr. NURICSÁN JÓZSEFET, a magyar-óvári gazdasági akadémia chemia tanárát *levelező* tagnak ajánljuk. — Nuricsán József ki nem fáradó és becses munkássággal szolgálja több mint két évtized óta a tudományt, az iskolaügyet s a magyar mezőgazdaságot. Tankönyveiben könnyű módszerrel vezet be a tanulót a chemia alapismereteibe. Tankönyvei adataiban pontos, előadásában

élénk, stilusában magyaros. „Útmutató a chemiai kísérletezésben“ című könyve közkezen forog. A chemia tanárai középfokú iskoláinkban évek óta ezt használják, hogy a kísérletezés methodikáját, a szükséges biztosságot és ügyességet elsajátítsák. Kísérleti eszközeit szétliten használják, mint alkalmasakat arra, hogy a chemia alapfogalmait közelebb hozzák a tanuló felfogásához. Laboratoriumi dolgozatai — melyek egy része Magyarország természeti viszonyainak megismerését célzó értékes vizsgálat — fényes tanúságot tesznek alapos képzettségéről, önálló bújárkodóképességéről. Tudományos munkásságának terjedelméről a következő összeállítás ad számot: 1887. 1. *Az arsenicum ellenmégéről*. Gyógyszerészeti Közlöny 1887. 341. és 355. lap, (önálló dolgozat). — 1887. 2. *A fluorról*. Pótfüzetek a Term.-tud. Közlönyhöz. 1887. 181. lap, (kisebb közlemény). — 1888. 3. *A germaniumról*. Pótfüzetek a T.-t. Közl. 1888. 81. l. — 1889. 4. *Előadási kísérletek*. Pótfüz. T.-t. Közl. 1889. 43. lap. (önálló dolgozat). — *Chemische Vorlesungsversuche Math. u. Naturwiss. Berichten. B. VII.* — 1890. 5. *A fémekről*. Pótfüzetek 1890. 49. l. (nagyobb közlemény). — 1890. 6. *Előadási kísérletek*. T.-tud. Közlöny 1890. 215. l. — 1891. 7. *A carbonylsulfidnak egy új képződési módja*. Math. és Term.-tud. Értesítő IX., 2. füz. (önálló dolgozat), ugyanaz németül: Bericht d. deut. Chem. Gesell. XXIV. 15. — 1892. 8. *A vízről való ismeretünk története*. Pótfüz. 1892. 49. (nagyobb közlemény). — 1892. 9. *Előadási kísérletek*. Pótfüz. 1892. 86. (önálló dolgozat). — 1892. 10. *A szénsavról*. A magy. orvosok és természetvizsgálók XXVI. vándorgyűlésének munkálatai. 1892. 516 l. (nagyobb közlemény). — 1893. 11. *A folyós szénsav gyártása Torján*. Term.-tud. Közl. 1893. 150. l. (nagyobb közlemény). — 1893. 12. *A tordai sósforrások chemiai elemzése*. M. tud. akad., Term.-tud. Közl. 1893. 324. Földtani Közlöny. 1893. (önálló dolgozat). — 1893. 13. *A chlor-durranógáz készítése*. Pótfüz. 1893. 37. (önálló dolgozat). — 1895. 14. *A málnási széndioxidforrásokról*. Magy. Chemiai Folyóirat 1895. 178. (önálló dolgozat). — 1896. 15. *A vámosgálfalvi víz chemiai analysise*. Magy. és németül. Budapest 1896. (önálló dolgozat). — 1898. 16. *A rajnavideki szénsavforrásokról*. Term.-tud. Közl. 1898. 183. l. (külföldi tanulmányút ismertetése). — 1898. 17. *Az acetylen világitás*. Magy. orv. és term.-vizsg. XXIX. vándorgyűlésének munkálatai 287. l. — 1898. 18. *Chemia és áruismeret*. Iskolai könyv a keresk. iskolák számára (Fillinger Károllyal) Budapest. 1898. — 1898. 19. *Utmutatás a chemiai kísérletezésben*. Kiadta a Term.-tud. Társulat. 1898. (16 ív), (nagyobb munka). — 1899. 20. *Tusnádfürdő ásványvizeinek chemiai analysise*. Magy. orv. és term.-vizsg. XXX. vándorgyűl. munkál. 622. l. (önálló dolgozat). — 1900. 21. *A „Siculia“-forrásvíz chemiai analysise*. Budapest. 1900. (önálló dolgozat). — 1901. 22. *A málnásfürdői szénsavgyár*. Term.-tud. Közl. 1901. 387. füz. (Nagyobb közlemény a 14. számú dolgozat alapján

létesült folyós szénsavgyárról). — 1902. 23. *A városi szemét értékesítése.* Pótfüz. LXVIII. 1902. (nagy. dolgoz). — 1902. 24. *A mező-hegyesi gázforrás.* Magy. Chem. Folyóirat 1902. 165. (önálló dolgozat). — 1903. 25. *A trencséntepliczi hőforrások, a polhorai sósforrás és a kassai „Lajos“-forrás chem. analysise.* Magy. Chem. Folyóirat 1903. 177. (önálló dolgozat). — 1905. 26. *A vaskúti „Erna“-forrás chem. elemzése.* Szombathely. 1905. (önálló dolgozat). — 1906. 27. *Utmutató a chemiai kísérletezésben.* A 19. számú munka, bővített II. kiadása. Kiadta a Term.-tud. Társ. 1906. — 1906. 28. *Szénvegyületek chemiája.* Vezérfonal felsőbb tanintézeti hallgatók számára. Győr. 1906. — 1908. 29. *A zoványi timsósforrások chemiai analysise.* (önálló dolgozat. Sajtó alatt). Ezeken kívül mintegy 450 kisebb-nagyobb ismeretterjesztő cikk a „Pallas Nagy Lexikonában“ többnyire *Nu.* névjegy alatt. 1893-tól 1900-ig. Több közlemény a Gyógyszerészeti Közlönyben. Tárca cikkek a term.-tud. köréből: Fővárosi Lapokban, Magyar Hirlapban, Egyetértésben, Ország-Világban. Több népszerű és ismeretterjesztő előadás a Term. tud. Társulatban, Szabad Lyceumban, Urániában stb. Nuricsán József levelező taggá választásával az Akadémia egy zajtalanul dolgozó, lelkiismeretes és nagyérdemű tudós-pálya érdemeit méltányolná:

Hankó Vilmos l. t.

Dr. Kosutány Tamás l. t.

XXXVI.

Dr. TUZSON JÁNOS tudományegyetemi és műegyetemi magántanárt *levelező* tagul ajánljuk. — Tuzson János már hosszabb idő óta a növénytan terén igen figyelemre méltó és alapos munkálkodást fejt ki s már számos, igen értékes önálló munkával gazdagította tudományos irodalmunkat. Eleinte, a selmeczi erdészeti akadémián alkalmazva s ott a növénytan tanításával megbízva, kivált a fák boncztanával és a bükkfa korhadásával és konzerválásával foglalkozott s az utóbbi tárgyra nézve a Föld-mívelési Magy. Kir. Ministerium megbízásából igen beható vizsgálatokat végzett (lásd alább 14 és 19 alatt), melyek e gyakorlatilag oly fontos kérdést nemcsak előbbre vitték, hanem egyúttal helyes irányt is szabtak meg a fa konzerválásának végleges eldöntésére nézve. Budapestre kerülve, Tuzson leginkább növénypalaeontologiai és növényssystematikai vizsgálatokkal foglalkozik s máris mind a két irányban igen jeles munkákat adott ki. A növénypalaeontológiának — *Staub* halála óta — ő az egyedüli művelője és az eddigi e tárgyra vonatkozó munkáival, az erre való hivatottságát már is teljes mérvben kimutatta. Ennek igazolására különösen kiemelem: „A balatoni fosszilis fák monografiája“ című nagyobb munkáját, a mely a szerzője alapos tudásáról és körültekintő vizsgálati módszeréről tanuskodik s nemcsak a szakkörök

általános tetszésében és elismerésében részesült, hanem egyúttal alapot is szolgáltat arra nézve, hogy e téren Tuzsontól még továbbra is szép eredményeket várhatunk. A növényssystematikában Tuzson az összehasonlító bonczatani és földrajzi irányt követi s: „A *Nymphaea lotus* csoport morfológiája és rendszertani tagolódása” című dolgozatával oly szép eredményt ért el, hogy most *Engler Adolf*, a növényssystematika egyik főtekintélye ajánlatára, a berlini tudományos akadémia által kiadott „Das Pflanzenreich” című monografia-sorozat részére az *Arabis* genusz monografiájának kidolgozásával van megbízva. Tudományos munkálkodásának főbb eredményei a következők: 1. A vörösfenyő tenyésztése alsóbb vidékeken. Erdészeti Lapok 1897. — 2. A fák anatómiai szerkezetéről. A selmeczi Term. tud. Egylet Évkönyve 1898. — 3. Anatómiai és physiologiai vizsgálatok a vörösfenyő fáján. Doktori dissertatio 1899. — 4. A fenyőcsemeték Botrytis-betegségéről: Erdészeti kísérletek 1900. Ugyanaz németül. Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten 1900. — 5. A tarnóczi kövült fa. Természettud. Füzetek 1901. — 6. Az erdei fenyő káros tűhullásáról. Erd. Lap. 1901. — 7. Hartig Róbert nekrológja. Erd. Lap. 1902. — 8. Növénykórtani megfigyelések. Természett. Közlöny 1902. — 9. Adatok Magyarország fosszil flórája ismeretéhez. Földt. Közl. 1902. — 10. Über die spirale Struktur der Markstrahlzellen. Berichte d. deutsch. bot. Gesellsch. 1903. — 11. Anatómiai és mykologiai vizsgálatok a kóros és korhadó bükkfán. Math. és Term. tud. Értesítő 1903. — 12. Ugyanaz németül. Math. Naturw. Berichte 1903. — 13. A *Nectria cinnabarina*-ról. Erdészeti kísérletek 1903. — 14. A bükkfa korhadása és konzerválása. A Földmív. Ministerium külön kiadványa 1904. — 15. A gombák meghatározása. Növénytan. Közlemények 1904. — 16. Az erjedés és korhadás gombáiról. Természett. Közl. 1904. — 17. Objecttisch mit Mässvorrichtung. Zeitschrift f. wissenschaftliche Mikroskopie 1904. — 18. Adatok egyes növénykórt okozó gombafajok ismeretéhez. Erdészeti Lapok 1904. — 19. Anatomische u. mykologische Untersuchungen über die Zersetzung des Rothbuchenholzes. Berlin, Julius Springer 1905. — 20. A kleistogamia új esete. Math. Természett. Értesítő 1906. — 21. A balatoni fosszilis fák monografiája. Külön kiadvány: A Balaton tud. tanulmányozásának eredményei 1906. Ennek német kiadása most készül. — 22. A növényanatómia mai állásáról. Természett. Közl. 1906. — 23. Staub Móricz emlékezete. Növényt. Közl. 1906. — 24. A növényvilág fejlődéstörténete (Syllabus). Külön kiadv. Szabad Egyetem 1907. — 25. A *Potentilla reptans* f. *aurantiaca* előfordulása Magyarországon 1907. — 26. Ugyanaz németül. Österr. bot. Zeitschrift 1907. — 27. Über einen neuen Fall der Kleistogamie. Engler. Botan. Jahrbücher 1907. — 28. A növények belső szerkezete. „Élők világa.” *Athaenaeum* 1907. — 29. A növényország

rendszeres áttekintése. Ugyanott. — 30. A *Nymphaea lotus* csoport morfológiája és rendszertani tagolódása. Mathem. Természett. Értesítő 1907. Ennek német kiadása most készül. — 31. Adatok Magyarország fosszilis flórájához. Növ. Közl. 1908. — 32. A berlini új botanikai kert és intézet. Ugyanott 1908. Ezeken kívül számos apró közlés és ismertetés. — Tuzson szép számú önálló dolgozataival és munkáival kimutatta, hogy szorgalmas, alapos és körültekintő buvár s azért eddigi munkálkodásának elismerésül őt a M. T. Akadémiának *levelező* tagul való megválasztásra a legmélegebben ajánljuk és meg vagyunk győződve, hogy benne az Akadémia nagyon szorgalmas és jeles munkást fog nyerni.

Klein Gyula r. t.

Mágócsy-Dietz Sándor l. t.

A III. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK.

XXXVII.

SIR GEORGE HOWARD DARWINT, a cambridgei egyetem csillagászat-tanárát mély tisztelettel ajánljuk *külső* taggá való megválasztásra. — Darwin 1845-ben született és 25 év óta — meghívás folytán — a cambridgei egyetem tanára. Már előzőleg segítője volt William Thomsonnak a Tait-tel együtt megírt „*Treatise on Natural Philosophy*“ kidolgozásában és ezen tudós mellett fejleszthette azokat az ismereteket, a melyek az astronomia és geophysika határmesgyéjének művelésére oly kiválóképen alkalmassá tették. Az égi testek egyensúlyi alakjairól és ezen alakok stabilitásáról írt számos, új felfedezésekkel ékeskedő értekezései átvezették a tengerjárás jelenségeinek mélyebb tanulmányozásába, ami visszahatólag az előbb említett csillagászati vizsgálatait is finomította. Új módszereket és segédeszközöket gondolt ki a tengerjárás elemzésére, melyek az Indiai-oczeánra alkalmazva nem csekély mértékben emelték a hajózás biztonságát és gyorsaságát. Az „*Encyclopaedia Britannica*“ „*Tides*“ czikke is tőle való. A folyadékok belső súrlódásának tekintetbe vétele a tengerjárás jelenségeiben csodálatra méltó eredményekre vezette. Foglalkozva a még ömlött állapotban lévő Föld tengerjárásával, sikerült megvázolnia a Hold és Föld történetét, sőt meg is állapíthatta e rendszer korának alsó határértékét. És míg egyrésről hathatósan sikerült támogatnia a Kant-Laplace-féle kosmogonikus elméletet, ennek keretén belül a kialakulásnak egy más lehető útját is találta és hatalmasan segítette elő a Föld belsejéről való tudásunkat és a Föld kérgének physikáját. A matematika legkényesebb segédeszközeivel élő vizsgálatait népszerű alakban is

tudta feldolgozni, oly, egy tudós élet szakadatlan munkásságát feltáró könyvben, mely a népszerűsítő tudomány legnemesebb, utólrétegetlen remeke. E könyvének magyar fordítását számos új adattal és vizsgálattal tette becsesebbé. A Magyar Tud. Akadémia a legfényesebb nevek egyikét fogja vele tagjai sorába iktatni.

Báró Eötvös Lóránd r. t.

Kövesligethy Radó l. t.

XXXVIII.

HELMERT FRIGYES RÓBERT geodaetát, a berlini egyetem tanárát, a potsdami geodaesiai intézet és a „Nemzetközi Földmérés“ központi hivatalának igazgatóját, a berlini, harlemi, göttingeni, római, kopenhágai, turini, stockholmi, müncheni, párisi és veneziai akadémia és a londoni Royal Astronomical Society tagját *külső* tagul ajánljuk. Helmert a geodaesiának ezidőszert legkiválóbb és legtermékenyebb művelője. Mint fő szervezője és irányítója ama mélyreható, nagyterjedelmű tudományos munkásságnak, a melyet a „Nemzetközi Földmérés“ földünk matematikai alakjának meghatározása céljából, az egész világ legjelesebb szakmát művelő tudósainak közreműködésével kifejt, számtalan nagybecsű értekezéssel gazdagította a geodaesiai irodalmat. Nagyobb terjedelmű művei: „Die mathematischen und physikalischen Theorien der höheren Geodäsie“, a mely a modern geodaesiának klasszikus forrásmunkája; „Die Ausgleichungsrechnung nach der Methode der kleinsten Quadrate“; „Lotabweichungen“; „Die Schwerkraft im Hochgebirge“; „Beiträge zur Theorie des Reversionspendels“ stb. Meggyőződésünk, hogy Helmert nevével a Magyar Tudományos Akadémia csak még díszesebb tenné külföldi tagjainak ékes névsorát s ezért tisztelettel kérjük a tek. Akadémiát, válassza meg őt is *külső* tagnak.

Eötvös Loránd r. t.

Bodola Lajos l. t.

XXXIX.

KRONECKER HUGÓT, a berni egyetemen az élettan tanárát *külső* tagul megválasztásra a III. osztályba ajánljuk. Kronecker a lipcei és berlini egyetemeken az élettannak volt nyilvános rendkívüli tanára, végül 1884-ben a berni egyetem rendes tanárának hívta meg, mely meghívást elfogadva a Hallerianumnak lett igazgatója. Tagja a római, bolognai, washingtoni, upsalai, brüsseli, amsterdami, hallei akadémiaknak, tiszteletbeli doktora a cambridgei, glasgowi és aberdeeni egyetemeknek. Kronecker számos nemzetközi tudományos vállalatokban működik közre, így a Szajna melletti Boulogneban levő nemzetközi Institut Marey-nek is ő az igazgatója. Mint kitünő buvárnak jellemzésére, dolgozatai közül csak a következőket

soroljuk fel, a melyek mindegyikének a vizsgált kérdésben döntő jelentősége jutott: 1. Über die Ermüdung und Erholung quergestreifter Muskeln. — 2. Charakteristische Merkmale der Froschherzmuskelbewegung. — 3. Über die Summation elektrischer Hautreize. — 4. Empfindungskreise. — 5. Periodisch-rhythmischer Herzschlag. — 6. Form des minimalen Tetanus. — 7. Hörprüfung mittels elektrischer Ströme. — 8. Genesis des Tetanus. — 9. Thermische Untersuchungen. — 10. Sogenannte Anfangszuckung. — 11. Messung der maximalen Binnentemperatur. — 12. Beziehung der Brust- und Bauchatmung. — 13. Unfähigkeit der Froschherzspitze Reize zu summieren. — 14. Atembevegung des Zwerchfells. — 15. Willkürliche Muskelaktion. — 16. Geschwindigkeit der Pulsellen. — 17. Lebenrettende Transfusion. — 18. Beweglichkeit der Muskeln im natürlichen Zusammenhange. — 19. Messung des Blutdruckes. — 20. Mechanismus der Schluckbewegung. — 21. Erregung der Gefässnervenzentren. — 22. Ermüdung tetanisierter quergestreifter Muskeln. — 23. Auslösung der Atembewegungen. — 24. Die Schluckvorgänge. — 25. Telegraphisches Kymometer. — 26. Zuckungsverlaufsmerkmal der Muskelarterien. — 27. Löslichkeit des Syntonin. — 28. Wirkung des Aethers auf das Froschherz. — 29. Die Rolle der Cardia. — 30. Bestimmung der Blutmenge. — 31. Fähigkeit der Milch Muskeln leistungsfähig zu machen. — 32. Günstige Flüssigkeiten für den Körper. — 33. Bewegung des Uterus. — 34. Ermüdung des Froschherzens. — 35. Umwandlung der Eiweisskörper. — 36. Bedeutung der Massage. — 37. Telephon-Erscheinungen im Muskel. — 38. Nervendehnung und Nervendruck. — 39. Die Irradiationen des Schlukentrums. — 40. Studien zur Physiologie des Tetanus. — 41. Innervation der Cardia. — 42. Coordinationszentrum der Herzkammerbewegungen. — 43. Kontraktionen der Vagina. — 44. Wirkung von Ergotin. — 45. Chloroformtod. — 46. Untersuchung zur Physiologie des Geruches. — 47. Innervation der Atembewegungen. — 48. Elektromyographion. — 49. Bildung von Serumalbumin. — 50. Synthetische Wirkungen lebender Zellen. — 51. Wo wird der Schluckreflex ausgelöst? — 52. Einfluss der Atmung auf den Blutdruck. — 53. Schluck- und Atemzentrum. — 54. Bedeutung des Pulses. — 55. Einfluss der Bauchfüllung auf Zirkulation. — 56. Ursache des ersten Atemzuges. — 57. Bedeutung der Lungenvagi bei Neugeborenen. — 58. Bedeutung des Mittelhirns für die Atmung. — 59. Reduktion des Haemoglobins im Herzen. — 60. Einfluss niedriger Temperaturen auf den Magen. — 61. Leben und Tod. — 62. Störung der Koordination des Herzkammerschlages. — 63. Wirkung chemischer Hautreize und Belichtung auf die Bildung der roten Blutkörperchen. — 64. Muskelkraft und Gaswechsel. — 65. Veränderungen der Herzganglien

nach der Chloroformnarkose. — 66. Innervation des Oesophagus. — 67. Reizbarkeit des Froschmagens. — 68. Gefässnervenzentren im Hundeherzen. — 69. Tonus der Blutgefässe bei Wärme und Kälte. — 70. Nervöse koordination der Herzarbeit. — 71. Verlauf und Bedeutung der Herznerven. — 72. Respirations-Gaswechsel auf den Bergen. — 73. Schluck. — 74. Bedeutung der Glossopharyngeus bei Wiederkäuern. — 75. Die Bergkrankheit. — 76. Zuckungskurven von Muskeln verschiedener Farbe. — 77. Reflexwirkung der Vagusganglien bei Sceschildkröten. — 78. Speisung des Froschherzens. — 79. Wirkung der Kohlensäure auf das Froschherz. — 80. Wirkung der Nährflüssigkeiten auf das Herz. — 81. Erholung des Zentralnervensystems. — 82. Welche Gebilde leiten die Erregung im Herzen? — 83. Theorien der Muskelkontraktion. — 84. Kann das Herz tetanisirt werden? — 85. Wechselnde Erregbarkeit am Kaninchen-Muskelnerven. — 86. Die Ursachen des Herzschlages. 87. Änderungen der Wirkung des Herzvagus durch Änderung der Blutgase. — Kronecker vezetése alatt számos önálló búvár, köztük hazánkfiái közül többen nyertek kiképzést; egyik jelenlegi assistense is budapesti származású. — A felsoroltak alapján Kroneckert, mint egyikét a jelenleg élő legkiválóbb életbúvároknak, kültaggá megválasztásra melegen ajánljuk.

Klug Nándor r. t.

Jendrassik Ernő l. t.

XL.

SALKOWSKI ERNŐ berlini egyetemi tanárt van szerencsém *külső* tagnak ajánlani. — Salkowski Ernő szül. 1844-ben, Chemiai tanulmányainak befejezése után, az orvosi tanfolyamot is elvégezte és azóta kizárólag az élet- és körvegytan terén fejtett ki igen sokoldalú és kiválóan eredményes munkásságot. Jelenleg a berlini egyetemen a kórtani intézettel kapcsolatos körvegytani intézet vezetője. Salkowski Ernő az élet- és körvegytannak egyik legkiválóbb képviselője. Rendkívül számos munkái közül a következőket emelem ki: Felfedezte a phenol-kiválasztását a vizeletben. A fehérje rothadásáról végzett tanulmányai vetették meg az alapját azon vizsgálatoknak, melyekkel a fehérjemolekula aromás és heterocyclusos részének szerkezetét felderítették. Felfedezte az állati szervezetben az uramidósavakat és az autolysisnek nevezett erjedéses folyamatot, mely első bizonyítéka volt annak, hogy magukban a sejtekben vannak enzýmák s pedig nemcsak olyan sejtekben, melyek emésztő váladékot készítenek. A pentosuriának nevezett kóros anyagcserefolyamat felfedezése is Salkowski nevéhez fűződik. Salkowski volt az, a ki az enzýmás folyamatok vizsgálatánál először alkalmazta a chloroformot, mely eljárást azóta minden ilyen vizsgálatnál alkalmaznak. Ugyancsak

ő módosította a Ludwig-féle módszert a húgsav mennyileges meghatározására, mely módszer még ma is a legpontosabb. Ezzel még korántsem merítettem ki Salkowski értékes tudományos munkáinak hosszú sorozatát. Salkowski érdemeit különben nemcsak hazájában ismerték el, hanem külföldön is: a svéd tudományos akadémia, továbbá a római orvosi akadémia kül, illetőleg tiszteleti tagjává választotta s ezeken kívül számos más tudományos társulat.

Tangl Ferencz l. t.

XLI.

WOLF MAXIMILIAN heidelbergi professort van szerencsénk a t. Akadémia III. osztályába *külső* taggá megválasztásra ajánlani. Wolf Maximilian a heidelbergi egyetemen a csillagászat rendes tanára (született Heidelbergben 1863-ban). Tanulmányait Heidelbergben és Strassburgban végezte s Heidelbergben matematikából promoveált elsőrangú bizonyítvánnyal 1888-ban, 1890-ig Gylden vezetése alatt Stockholmban a „Mécanique céleste“-nek szentelte idejét s 1890-ben Heidelbergben a csillagászati szakmára habilitált. 1893-ban Wolfot a heidelbergi egyetem rendkívüli tanárrá választotta s ugyanaz évben a bádeni kormánytól megbízást kapott a Heidelberg melletti 560 méter magas Königstuhl hegyen építendő astrophysikai observatorium építésének végzésére. Ugyancsak 1893-ban a kormány kiküldötte Chicágóba, hogy az ottani congressuson részt vegyen s egyúttal, hogy a kaliforniai Lick-csillagdát tanulmányozza, míg 1896 Liverpoolban, mint a British association vendége volt meghíva. 1901-ben a porosz kormány meghívta Wolfot a göttingeni csillagda igazgatóságára, a mely megtiszteltetést ő azonban visszautasított, míg ugyanazon évben az udvari tanácsosi címet kapta. 1902-ben rendes tanárrá lett választva Heidelbergben az astrophysikai és geophysikai tanszékre, míg 1906-ban a titkos tanácsosi címet kapta. Wolf tagja a Leopoldini akadémiaának 1906 óta, a londoni Royal Astronomical Society associateja 1903 óta s tagja a nemzetközi Meteorologiai commissionnak 1906 óta s még sok más tudományos testületnek. Wolf a *párisi Akadémiától* 1892-ben a *Prix Lalande*-ot kapta, Párisban 1900-ban a nagy arany érmet, Saint-Louisban 1904-ben a „Grand Prix“-t, Léipzigben 1904-ben az „Ehren medaille“-t aranyban, Mexikóban 1907-ben a „Silva érmet“ s még többet: mind a remek fényképeiért, melyeket az égboltozatról nyert a tudomány gyarapítására. Wolfnak sikerült először kimutatni, hogy a fényképezés segítségével új asteroidákat lehet felfedezni s ő tényleg ezen az úton 1906 augusztus 27-ig 122 asteroidát fedezett fel fotografiai úton s assistensei a vezetése alatt legalább is megközelítő mennyiséget. A 434. számú bolygót, melyet 1898 szeptember 11-én fedezett fel, tehát röviden a Budapesten időző csillagász-kongresszus előtt, a

magyarok iránti rokonszenvének és tiszteletének kifejezésére Hungariának keresztelte. Wolfnak sikerült személyes összeköttetései folytán a heidelbergi astrophysikai observatoriumot a modern igényeknek megfelelően a legmagasabb fokra emelni. Így p. o. egy dúsgazdag amerikai öreg kisasszony egy nagy összeget ajándékozott a köönigstuhli csillagdnak a czélból, hogy a duplex „Bruce telescope”-hoz a fotografikus csöveket beszerezhesse, ezeknek objectiv lencsái pedig tetemes 420 mm. átmérőjűek: utóbbi időben pedig egy dúsgazdag karlsruhei öreg kisasszony költségén építette meg a Zeiss-féle 800 mm. átmérőjű tükör telescopot kupolával együtt. Wolf tevékenysége az astro-fotografia terén nem ismer határt. Ő construálta meg a jenai Pulfrichhal együtt a stereocomparatort, a melylyel a fotogramokról a csillagok helyzetét leméri. Itt látható, hogy az astrophysikus még az astrometriába is belemegy, mert ő nem csupán a csillagok fotografálásával foglalkozik, de azok helyzetét is meghatározza az égen. Midőn utóbb az égen újból felfedezték az Encke üstökös megjelenését, kiderült, hogy azt Wolf fotografiai lemezein már 4—5 héttel előbb megtalálták. Wolf irodalmi munkássága sem ismer határt: 1887-től 1907-ig nem kevesebb, mint 618 közleményével találkozunk a tudományos téren, a mely összegben a kongresszusokon tett jelentései és előadásai nincsenek belevéve. A következő sorozat tünteti fel Wolf irodalmi működését: 1887: Ein Astrophograph. Okular. — Trennung der Objectivlinsen f. fotogr. Zwecke. — 1888: Aufnahme und Beobachtung der Mondesfinsternis 1888 Jan. 28. — Zur Bestimmung der Farbenabweichung grosser Objective. — Über die Farbenzerstreuung im Auge. — Luminiszenz der Pyrogallussäure. — Bestimmung der chromat. Abweichung achromat. Objective. — 1889: Aufnahme und Beob. der Mondfinsterniss 1889 Jan. 16. — Phosphoreszenz und Photographie. — Die Differentialgleichung der mittleren Anomalie. — Zerstäuben der Körper durch ultraviol. Licht. — Über den Widerstand von Gasen gegen disrupt. Entladung. — 1890. Photograph. Aufnahmen d. Sonnenfinsterniss 1890 Juni 16/17. — Über das Durchmessergesetz b. fotogr. Sternaufnahmen. — Sur les termes élémentaires dans l'expression du rayon vecteur. — 1891. Photogr. Versuche. — On the Nebula surrounding ζ Orionis. — Photogr. Messung der Sternhelligkeiten im Sth. G. C. 4410. — Über den grossen Nebel um ζ Orionis. — Über grosse Nebelmassen im Sternbild des Schwans. — Beobachtung des Merkurdurchgangs 1891 Mai 9. — Entdeckung des Planeten 323 (erster photogr. entdeckter Planet). — Wiederauffindung der Sapia. — Beobachtungen von Planeten. — Ein merkwürdiges Meteor. — Entdeckung neuer Planeten. — Über die Nova Aurigae. — Notiz über photographierte Meteoriten und Kometen. — Entdeckung des Planeten (325). — Jahresbericht der Sternwarte. — Aus der Astro-

fotogr. Praxis. — Reflector and Portraitlens. — Das Ausbreiten der Sternbilder auf phot. Platten. — The photographing of Minor Planets. — Photography of Radiation points. — Entdeckung des Planeten (328). — Über eine merkw. kometenartige Erscheinung. — Entdeckung d. Planeten (329), (330), (332). — Die Anzahl der Sterne auf einigen phot. Aufnahmen. — Die Photogr. Aufnahme der kleinen Planeten. — Beobachtung von Planeten. — Wiederauffindung der Unitas. — Beob. d. Mondfinsterniss 1892 Mai 11. — Entdeckung der Planeten 1892 A, G und H. — Wiederauffindung der Erigone. — Beobachtung von Planeten. — Photogr. Aufnahme d. Nova Aurigae und einiger ausgedehnter Nebelflecke. — Bemerkungen über den Stern BD + 23° 657. — Entdeckung der Planeten (341), (342.) (334), (343), 1892 V. — Wiederauffindung des Planeten Agathe. — 1893: Beobachtungen von Planeten. — Wiederauffindung der Chaldaea. — Die Photographie der Kometen. — Beobachtungen von Planeten. — Entdeckung d. Planeten 1893 B, C, D, F, Q, X. — Über den Veränderlichen U Leonis. — Beobachtung der Sonnenfinsterniss 1893 April 16. — Ein neuer Veränderlicher im Cygnus. — Entdeckung des Planeten 1893 AO. — Beobachtungen von Planeten. — 1894: Beobachtungen von Planeten. — Über einige neue Nebelflecke. — Zur Erklärung der Kettenbildung der Gestirne. — Die Empfindlichkeit einiger Plattenfabrikate. — Entdeckung der Planeten AX und AY. — Beobachtungen von Planeten. — Über den Hartwig'schen Veränderlichen im Perseus. — Der Schweif des Kometen Gale. — Wiederauffindung des Enke'schen Kometen. — Entdeckung der Planeten BD, BE, BF u. BG. — 1895: Notiz über die Plejadennebel. — Beobachtung von kleinen Planeten. — Entdeckung der Planeten (339), BQ, (379), (333), (401). — Auffindung der Planeten (203) und [1895 BV]. — Die Regulierung des Uhrwerks eines Refraktors. — Auffindung des Planeten Justitia. — Auffindung des Planeten 407, 408, CK, CL, CO. — Die Photographie der Planetoiden. — 1896: Entdeckung der Planeten CP, CQ, CR, CT, CV, CW, CX, CY, CZ. — Über die Richtung des obergerm. Limes Romanus gegen den Meridian. — Aufforderung zu Beobachtungen von Veränderlichen. — 1897: Die gegenwärtige Helligkeit der Nova Aurigae. — 1898: Korrektion von Planetenephemeriden. — Beobachtung der Mondfinsterniss 1898 Juli 3. — Entdeckung des Planeten 434 *Hungaria*, 435, DS, 436, DT, DV, DW, DX, DY, DZ, EA. — Erforschung des Universums. — 1899: Entdeckung der Planeten EE, EF, EG und EJ. — Auffindung des Tuttle'schen Kometen. — Über ein Objektiv mit verbesserter Farbenkorrektion. — Zur Auffindung des Tuttle'schen Kometen. — Beobacht. der Mondfinsterniss 1898 Dez. 27. — Entdeckung des Planeten EO, ER, ES, ET, EU, EV, EW. — Photogr. Aufn. v. Plan. u. des Kometen Tempel IV. — Korrekationen von Planetenephemeri-

den. — Zählungen von Perseiden. — 1900: Nachsuchung nach Komet 1892, V. — Entdeckung der Planeten FG u. FH. — Entdeckung der Planeten FJ, FK, FL, FM, FN, FO, FP, FQ, FR, FS. — Die Aussennebel der Plejaden. — Über die Bestimmung der Lage des Zodiakallichtes und den Gegenschein. — Photographien der Eros-gegend. — Entdeckung des Planeten FT. — 1901: Entdeckung der Planeten FU, FV, FW, FX, FY, FZ, GF, GH. — Korrekturen von Jahrbuchhörtern. — Korrekturen von Ephemeriden. — Über merkwürdige Erscheinungen am Planeten Tercidina. — Ein merkwürdiger Haufen von Nebelflecken. — Beob. der Nova Persei. — Die Entdeckung und Katalogisierung v. Nebelflecken. — Vergebliche Nachforschung nach der Leona. — Über die Helligkeitsänderungen des Plan. Tercidina. — Phot. Bilder der Nova Persei (Entdeckung d. Nebel. — Entdeckung des Planeten GT. — Ergänzungen und Berichtigungen zu „Die Phot. d. Planetoiden“. — Die Verwendung des Stereoskopes in der Astronomie. — Die Nebel der Nova Persei. — Entdeckung der Planeten HC, HD, HE, HH, HL. — 1902: Entdeckung der Planeten HR, HS, HT, HU, HV, HW, HX, HY, JA, JD, JE, JK, JO, JP, JQ, JR, JS. — Über den Kometen 1902a. — Beobachtungen der Perseiden, Aug. 1901. — Entdeckungen der Planeten JV, JW, JX, JY, JZ, KB, KC, KE, KG, KH, KL. — Vergebliche Aufsuchung des Kometen T₃. — Swift. — Stereoscopic pictures of Comet Perrine. — Die Lage des Königsstuhl-Observatoriums — Die Lage der früheren Heidelberger Sternwarte. — Der parallaktische Messapparat. — Verzeichniss von 154 Nebelflecken in Cancer und Lynx. — Die Nebelflecken am Pol der Milchstrasse. — Katalog von 1528 Nebelfl. — 1903: Entdeckung der Planeten KV, KW, KX, KY, KZ, LA, LB, LC, LD, LE, LJ, LP. — Über eine nebelreiche Gegend in Lynx. — Über eine Eigenschaft der grossen Nebel. — Beobachtungen und Bemerkungen über Veränderliche. — Beob. von Planeten. — Beob. der Mondfinsterniss 1903 Apr. 11. — Entdeckung der Planeten LS, LR, LV, LW, LX. — Über den Schweif des Kometen 1903 C. — Phot. d. Umgebung des Veränderlichen 10. 1903 Lyrae. — Berichtigung zum Radcliffe Catalogue. — Über einen Variablen im Nebel M8. — Die veränderlichen Sterne d. Orionnebels — Beobacht. eines Meteors. — Beob. einer Sternbedeckung durch Jupiter. — Beob. des Gegenscheins. — Über den Variablen 59. 1903 Cygni. — Entdeckung von neuen Planeten. — On three of Sir W Herschels observed nebulous regions in Orion. — The place of Nova Geminorum. — The great Nebula in Auriga. — On the use of stereocomparator for reseau-plates. — Absorption des Sternenlichts durch den Kometen 1903 IV. — 1904: Die Photographie des Sternhimmels. — A remarkable Nebula in Cygnus. — Entdeckung von neuen Planeten. — Absorption des Sternenlichtes durch Kom. 1903, IV. — Veränderliche Sterne in Aquila. — Neuer Veränderlicher 3. 1904.

8. 1904. — Karten zu den Veränderlichen im Orion. — Entdeckung von neuen Planeten. — Neuer Veränderlicher 11. 1904. — Entdeckung zweier Veränderlicher 12 und 13. 1904. — Über Helligkeitsschätzungen auf Platten. — Beobachtungen von Sternbedeckungen. — Zwei neue Veränderliche 111 und 112. 1904. — Karten zu 25 Veränderlichen in Aquila. — Neuer Veränderlicher 141, 1904. — Entdeckung von neuen Planeten. — Neue Veränderliche in Vulpecula. — Karte von der Umgebung von 159, 1904. — 1905: Entdeckung von neuen Planeten. — Über einen farbigen Stern. — Neue Veränderliche in d. Umgebung von δ Aquila. — Beobacht. von Veränderlichen und Entdeckung von 10 neuen Veränderlichen bei γ Aquilae. — Ein schöner Spiralnebel. — Notiz betr. den Stern B. D. + 17° 344. — Entdeckung und Beobachtung von Variablen. — Über den Veränderlichen R. Coronae. — Die Veränderlichen SS und Y Virginis. — Entdeckung von neuen Planeten. — Die Veränderlichen in der Umgebung von γ Lyrae. — Veränderliche in der Umgebung von γ Aquilae. — Variabilis oder Nova 116. 1905 Arietis. — The great Nebula of ψ Eridani. — 1906: Entdeckungen von neuen Planeten, darunter der Jupiterplanet 588 TG. (170, 353) — Helligkeit der Nova Persei u. d. umgebenden Sterne. — Über einen Nebelhaufen im Perseus. — Veränderliche Sterne in der Umgebung von γ Sagittae. — Neuer Veränderlicher 30. 1906 Geminorum. — Mitteilungen über Nebelflecken und Veränderliche. — Stereoskopische Bestimmung der Eigenbewegung der Fixsterne. — Neue Veränderliche 80, 1906 bis 86. 1906. — Auffindung des Holmes'schen Kometen. — Veränderliche Sterne bei β Cygni. — Extended Nebula near 26 Ceti. — Stereoskopbilder vom Sternhimmel. — Verzeichnis der in den Jahren 1891—1902 aufgenommenen Gegenden. — Königstuhl-Nebelliste 4 (272 N. b. 17 Comea), 5 (239 N. b. 12 Canum), 6 (204 N. b. 35 Comae), 7 (310 N. b. Leonis). — 1907: Jahresbericht des Astrophysikalischen Instituts. — Aufnahme des VI. und VII. Jupitermondes und eine neue Vermessungsmethode. — Notiz betreffend „An unexplained observation“. — Beobachtung eines abnorm gefärbten Sterns. — Auffindung des Kometen 1905 IV. — The nebula H IV. 74 Cephei. — Die Milchstrasse (Vortrag i. d. allg. Sitzung d. N. V.). — Wolf Maximilian valóban megérdemli, hogy a M. Tud. Akadémia külső tagjai közé megválaszssa, mert nem tekintve tudományos érdemeire, a melyek minden szakember előtt ismeretesek, Wolf kiváló előszeretettel van minden iránt, a mi magyar, s neki igen sok barátja is van az országban, a kikkel az összeköttetést mindig szívesen fentartja.

Dr. Konkoly Thege Miklós t. t.
Kövesligethy Radó l. t.
Gothard Jenő l. t

